

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 32 (2308) Год XLV

Беласток 6 жніўня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Апазіцыя на-беларуску

Яўген МІРАНОВІЧ

Нядайна ў Беластоку адзін з лідэраў аўяднанай беларускай апазіцыі заявіў: „Мы не змагаемся за ўладу, а толькі за дэмакратыю. Мы не хочам адхіліць Лукашэнку ад улады, а толькі каб прывярнуў ён дэмакратыю”. Пра такую апазіцыю мог бы марыць кожны дыктатар, а нават дэмакрат, якому пэўная частка цела хутка прырастает да крэсла.

Я заўважыў, што калі нехта звяртае ўвагу апазіцыйным палітыкам з Мінска, што яны страшнна раз'яднаны і не маюць выразных канцепцый як пераканаць да сваіх рацый грамадства, пераніць уладу і што далей рабіць з дзяржавай, тыя найчасцей абираюцца. Гавораць пра найкія кангрэсы, камісіі, супольныя праграмы. На простае пытанне: „Ці лібералы і камуністы маюць ужо супольную гаспадарчу стратэгію”, ліберал, не задумоўваючыся, адказаў: „Так”. Гэта азначае, што або лібералы не з'яўляюцца там лібераламі, або камуністы камуністамі. Пытанне: „Як дэмакратычна апазіцыя мае намер дэрусіфікаваць краіну” выклікае здзіўленне. Усе праблемы нацыянальнага характару вырашыць мае найкія магічная дэмакратыя.

Самая моцная беларуская апазіцыйная арганізацыя — Беларускі народны фронт „Адраджэнне” — пасля доўгатрывалай ціхай вайны за кіраванне паміж прыхільнікамі Зянона Пазняка і Вінцuka Вячоркі, раскалолася на дзве партыі. Абедзве — паводле заканадаўства Рэспублікі Беларусь — з'яўляюцца легітімнымі. Такім чынам канфлікт паміж імі непазбежны. Пра дзейнасць партыі, якую ўзначальвае Вячорка, шмат можна прачытаць у апазіцыйнай прэсе. Пра акцыі, якія праводзяцца прыхільнікамі Пазняка, увогуле ніяма звестак. Цяжка сказаць пра грамадскія ўпływy аднае і другой арганізацыі, але Пазняк, хоць праўбывае на эміграцыі, даволі вядомы ў Беларусі палітык. Тады дзіўна, што ў незалежных сродках масавай інфармацыі прамоўчаеца чалавек, які ў свой час быў галоўным ініцыятарам адраджэння беларускага нацыянальнага руху. Здаецца, што гэта прынцыпы інфармацыі, з якімі „дэмакратычна апазіцыя” ад некалькіх гадоў рашуча змагаеца.

Па прычыне абмежавання доступу да сродкаў масавай інфармацыі Кансерватыўна-хрысціянская партыя БНФ (афіцыйная назва) Зянона Пазняка пачала шукаць контактаў з грамадствам праз пасрэдніцтва адозваў і бюлетэня „Беларуская Салідарнасць”. Гэта літаратура, хоць выдаецца ксераграфічнай тэхнікай, прадстаўляе сапраўды незалежны пункт гледжання так ад Усходу, як і ад Захаду. Гэта даволі важнае па той прычыне, што некрытычнае падлініцтва за-

На рэйд паехалі пераможцы конкурсу „Белавежская пушча — найпрыгажэйшы лес у свеце”.

Праз прыпушчанскія вёскі

Аляксей МАРОЗ

— Заняць час у вучняў, адараўцаў ад тэлевізараў і непатрэбных заняткаў, а таксама зацікавіць гісторыяй і культурай зямлі, на якой жывуць — гэта галоўныя прычыны, дзеля якіх рашылася я арганізаваць рэйд, — кажа Наталля Герасімюк, бібліятэкарка з Беларускага музея, ад імя якога была яна арганізатарам веласіпеднага рэйда па Белавежскай пушчы і пушчанскіх мясцовасцях. 17 вучняў з падставовых школ і гімназій Гайнаўкі разам са сваімі апекунамі, Наталляй Герасімюк, мастаком Віктарам Кабацам і беллітэсткай Аней Садоўскай, з 10 па 16 ліпеня г.г. наведалі, між іншым, Дубіны, Навасады, Нараўку, Ляўкова, Семяноўку. Пабывалі ў цікавых месцах, сустракаліся з здзіўляючымі людзьмі, збиралі фальклор і гісторычныя звесткі.

— Задума арганізаваць рэйд паўсталі яшчэ ў красавіку г. г., калі напісала я праект і выступіла за фінансавай дапамогай да бурмістра Гайнаўкі, Сейміка Падляшскага ваяводства і Кураторы асветы ў Беластоку. Аднак гроши атрымалі мы толькі ад улад Гайнаўкі, размерам у дзве тысячи золотых, — гаворыць Наталля Герасімюк.

На рэйд паехалі, у галоўным, пераможцы літаратурна-мастацкага конкурсу „Белавежская пушча — найпрыгажэйшы лес у свеце”. У панядзелак, 10 ліпеня, раніцай вучні спаткаліся з паліцыянтам, які выступіў з дакладам пра дарожны рух, а пасля педагог расказаў пра барацьбу з алкагалізмам і наркаманіяй. На першы дзень прадбачана была кароткая дарога, трэба было дзехаць толькі ў Навасады. У Дубінах моладзь спаткалася са святаром, айцом

Васілем Негярэвічам, які расказаў пра свой прыход і царкву. Пасля ўдзельнікі рэйду паехалі ў Навасады, размясціліся там у школе і пайшли ў вёску Сарочая Ножка, каб даведацца чаму яна так называецца. Людзі расказалі ім, што былі там трох вёскі: Ясі, Лукашы, Тамашы і ўрочышча Сарочая Ножка, ад якога пайшло называнне для спалучанай вёскі. Трапілі там да сям'і Сідарукоў, дзе з галінк дрэў выплатаюць фігуркі птушак, звароў, домікі і выконваюць вырабы з драўніны. На другі дзень дзяўчаты і хлопцы наведалі Мікалая Завадскага, каваля з Навасадаў, які спецыяльна адкрыў кузню, распалі горан і паказаў як калісь працаваў каваль. Кожны ўдзельнік рэйду ішоў з намерам нешта сабе выкаваць, але хапіла сіл за вастрыць толькі адзін прэнт, які забраў з сабой. Пазней быў мастакі міні-пленэр пад кіраўніцтвам Віктора Кабаца. Вучні малявалі прыпушчанскія краявіды і схаваную ў лесе вёску Сарочая Ножка. Пасля абеду цераз Лядскую пушчу бакавымі дарогамі паехалі ў Нараўку. У Смалянім Садку спаткаліся з пчаляром Сямёнам Пуцам, які вельмі здзіўляў расказаў пра пчаларства, пчолы і іх таямніцы. Дзеци крыйху шкадаваліся, што не маглі падысці бліжэй вулляў, бо вецер разазліў чпол. У Нараўку дабраліся праз Гнілец і Бярнацкі Мост, размясціліся ў доміках Асяродка спорту і адпачынку, а пасля вячэры хутка пайшли спаць, бо ў першую ноч мноўгія спалі толькі адну гадзіну.

У сераду вучні спаткаліся з працаўніком Гміннага асяродка культуры ў Нараўцы Кацярынай Бяляўскай і разам пайшли на хрысціянскую могілкі, дзе

Стратэгія для Гайнаўчыны

У стратэгіі прапануецца некалькі сцэнарыяў развіцця павета, залежна ад ходу пашырэння тэрыторыі Белавежскага нацыянальнага парку. У выпадку спынення працэсу яго пашырэння або павелічэння яго шляхам некалькіх этапаў прадбачаеца яшчэ развіццё дрэваапрацоўчай прамысловасці на працягу 14-15 гадоў.

[болей **3**]

Рыцар

Жывога рыцара ў камплектнай экіпіроўцы дзед, праўда, ніколі не бачыў. Тыя, што калісь прыходзілі з лесу ды рэкамендаваліся рыцарамі, уяўлялі сабою блытаніну стыляў, эпох і густаў. А часта іхні вонкавы выгляд адлюстроўваў адно змесціва куфраў навакольнага насельніцтва. Здаралася тады, што адну і ту ю фігуру акрывалі канфедэрата, шынель чырвонаармейца і шлюбныя нагавіцы нейкага Астапа ці Кірылы — цёмна-сіняя, у прадаўгаватыя, светлыя палоскі.

[апавяданне **5**]

Хочам, каб сцэна жыла

Факультэт лялечнага мастацтва Тэатральнай акадэміі імя Аляксандра Зэльявяровіча з сядзібай у Беластоку быў створаны ў 1975 годзе. Рэктарам Вышэйшай дзяржаўной тэатральнай школы, як называлася тады акадэмія, быў знаміты польскі акцёр Тадэвуш Ламніцкі, і менавіта гэта было яго рашишнне, каб існуючую пры Беластоцкім тэатры лялек Студью ператварыць у Факультэт лялечнага мастацтва.

[тэатр **8**]

Пакутнікі XX стагоддзя

Прадставілі мы тры біяграмы духоўных з Беласточчыны, падзяліўшых лёс тысяч бежанцаў, якія невядома з якой мэтай уцякалі ад „чужых” да „сваіх” і прыжыцці трапілі ў пекла. Рэпрэсіям з боку бальшавіцкай улады з году ў год падвяргаліся штораз іншыя грамадскія групукі, аднак духавенства трактавалася асабліва жорстка — са звярынай няневісцю.

[мартыралогія **9**]

Грыбы бізнес

На станцыі ў Чаромесі і ў навакольных вёсках працуе па некалькі пунктаў скупкі грыбоў. Кожны скупышчык прапануе сваю цану. Найлепш гэта можна прыкметыць, калі грамадзяне Беларусі выйдуть з грыбамі з брэсцкага цягніка. Тады гандляры кожны на свой спосаб перад гасцямі танцуюць, бо замежнага кліента лягчэй абдурыць, чым мясцовага.

[здрэлка **11**]

[працяг **4**]

[працяг **3**]

Беларусь — беларусы

Акт незалежнасці Беларусі

Звыш 1 200 дэлегатаў на Усебеларускі з'езд прынялі 29 ліпеня 2000 г. у Мінску Акт незалежнасці Беларусі.

— Лукашэнка трубіць на ўесь свет, што беларусы з некім хочуць яднацца, — заявіў адзін з арганізатораў З'езда, Радзім Гарэцкі. — Калі будзе чутно толькі ягоны голас, дык павераць у гэта не толькі чужаземцы, але і мы самі. Наш Акт — гэта доказ, што беларусы імкнущы не да інтэграцыі, але да свабоды і самастойнасці.

Усебеларускі з'езд быў грамадскай ініцыятывой, у яго падрыхтоўцы ўдзельнічала таксама беларуская апазіцыя. (Паводле ПАП)

Мы, дэлегаты Усебеларускага з'езда, паўнамоцныя прадстаўнікі народа Беларусі,

— усведамляючы адказнасць за будучыню краіны;

— напамінаючы, што Рэспубліка Беларусь з'яўляецца дзяржавай-засновальніцай Арганізацыі аб'яднаных нацый;

— грунтуючыся на прынцыпах і нормах міжнароднага і нацыянальнага права,

ЗАЯЎЛЯЕМ:

Беларускі народ мае тысячагадовую гісторыю сваёй дзяржаўнасці: ад Полацкага княства, Вялікага княства Літоўскага, Беларускай Народнай Рэспублікі да сучаснай Рэспублікі Беларусь. Принятая Вярхоўным Саветам 27 ліпеня 1990 года Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце сцвярджае яго дзеля галоўнай мэты — свабоднага развіцця і дабрабыту, годнага жыцця кожнага грамадзяніна Беларусі. Яна абавязчае незалежнасць краіны ў вонкавых дачыненнях, вяршэнства, самастойнасць і паўноту дзяржаўной улады, дзеючай на падставе правамоцных законаў. Любая дзеянінія супраць суверэнітэту Беларусі і нацыянальной дзяржаўнасці недапушчальны і павінны карацца як найвялікша злачынства.

Дзяржаўны суверэнітэт быў замацаваны ў Канстытуцыі, прынятай 15 сакавіка 1994 года. Паводле яе Беларусь увайшла ў свет як нейтральная, мірная і бяз'ядзерная дзяржава.

Незалежнасць Беларусі з'яўляецца набыткам не толькі сённяшняга пакалення, але і нашых продкаў і належыць нашчадкам. Суверэнітэт краіны не можа быць абмежаваны або скасаваны праз рашэнні дзяржаўных асоб і органаў, нават праз рэферэндум.

Сёння незалежнасць Беларусі знаходзіцца пад пагрозай. Рэальнай небяспекай стаў дагавор аб стварэнні так званай саюзнай дзяржавы з Расіяй, падпі-

саны 8 снежня 1999 года прадстаўнікамі беларускіх уладаў, чия легітымнасць не прызнаецца ў большасці краін свету. Мы — за добрыя, раўнапраўныя і ўзаемавыгадныя адносіны з усімі краінамі свету, і асабліва з суседзямі: Расіяй, Украінай, Польшчай, Літвой, Латвіяй. Але мы не жадаєм становіща рэгіёнам іншай дзяржавы. Мы не дазволім ліквідаваць нашу незалежнасць і абмежаваць наш суверэнітэт, знішчыць нашу краіну.

Незалежнасць — гэта натуральнае права ўсяго народа, кожнага грамадзяніна. Толькі яна і толькі дзяржаўны суверэнітэт адкрываюць шлях нашай краіне ў єўрапейскую і міжнародную демакратычную супольнасць.

Мы, дэлегаты Усебеларускага з'езда, СВЕДЧЫМ

Богам і гісторыяй дадзенае нашаму народу права мець сваю незалежную дзяржаву з яе адвечнымі сімваламі — бел-чырвона-белым сцягам і гербам „Пагоні”;

АБВЯШЧАЕМ

дзяржаўны суверэнітэт неад'емнай каштоўнасцю беларускага народа;

ПРЫЗНАЕМ

не маючымі законнай сілы любыя пагадненні і рашиенні, скіраваныя на скаванне альбо абмежаванне суверэнітэту Беларусі;

ЗАКЛІКАЕМ

усіх грамадзян Беларусі і ўсіх суайчыннікаў за мяжой згуртавацца вакол ідэі Акта незалежнасці Беларусі, бараніцца незалежнасць Айчыны;

парламенты і ўрады дэмакратычных дзяржаваў, міжнародныя арганізацыі і сусветную грамадскасць забяспечыць гарантіі суверэнітэту Рэспублікі Беларусь.

Жыве Беларусь!

Прынята Усебеларускім з'ездам

29 ліпеня 2000 года ў Мінску

Паводле SANA (Свойская агенцтва навінаў і аргументаў), 30.07.2000 г.

Ці магчымая рэвалюцыя?

Рэвалюцыя, якая давяла б да незалежнасці Беларусі, на маю думку, магчыма. Вырасла ўжо пакаленне не зусім скажонае саветчынай. Хаця гаворыць яно па-руску, але думае як беларусы. І гатовае яно нават аддаць жыццё за незалежнасць. Бракуе правадыроў незалежніцкай рэвалюцыі, гатовых на ўсё. Нібыта правадыры і ёсць, але толькі ў тэорыі. Паўцякалі яны з краіны, бо пабаяліся Лукашэнкі. Правадыр не бацца нікога, бо мае за сабой перад усім справу, а ўсё іншае яму няважнае.

Чытаю весткі пра жыццё ў сённяшній Беларусі. Пішуць публіцысты і наўкуоўцы. Усе гавораць аб прычынах.

Ніхто не падказвае што рабіць. Хоць ведаю гісторыю, то, як бачым, нічога яна не вучыць публіцысту і дзеячаў. А вядома, што незалежнасць Беларусі сама не прыйдзе, не падаруе яе Польшча, тым болей Расія. Нібыта ёсьць мноства розных партый і прафсаюзаў, але ўсе яны скажоны інтэлектуалізмам і дэмакратызмам. Не треба быць вельмі інтэлігентным, каб ведаць, што ўладу дабравольна не аддаюць, калі не стае дэмакраты. Рэжымы наогул з цягам часу, самі разваливаюцца, калі не змяніцца ўсё рэвалюцыя. Але чакаць дзесяцігоддзям развалу рэжыму? Думаю, што беларусы так доўга чакаць не будуць.

Міхал Куптэль

Дзяржкамдрук папярэдзіў ARCHE

Дзяржкамдрук вынес папярэджанне часопісу *ARCHE* за ягоны апошні, чацвёрты нумар. Што сімвалічна, гэта адбылося 27 ліпеня. Афіцыйная падстава — за змену назвы выдання (гэта быў выпуск аналітычна-крытычнага агляду „*ARCHE*-Скарына”) і за тое, што часопіс распаўсюджваецца таксама за межамі Беларусі (у нумары былі змешчаны каардынаты распаўсюдніка часопіса ў Польшчы, Літве і ва Украіне). Галоўны рэдактар выдання Валерка Булгакаў лічыць папярэджанне неабгрунтаваным. Што датычыць першага заходу, дык ён спасылаецца на прэзідэнт „Беларускай дзяловой газеты”, якая доўгі час была зарэгістравана пад называй „Биржи и банки”. Што

датычыць другога, дык, кажа ён, не ідзеца ж пра сталы і шырокі продаж, а пра дастаўку часопіса за межы Беларусі вузкаму колу беларусолагаў і нашых замежных суайчыннікаў. Дык увогуле, *ARCHE* — выданне інтэлектуальнае, разлічанае на акадэмічныя і ўніверсітэцкія колы чытачоў, з тыражам 1 200 асбонікаў. Патрабаваць ад культурнага выдання выканання ўсіх правілаў, пад якія падлягаюць камерцыйныя выданні — няшчыра, кажуць „архэўцы”.

Андрэй Дынько, дырэктар часопіса, занепакоены сінхроннасцю „мякка-рэпрэсіўных” мераў, прынятых супраць часопіса. Амаль адначасова, кажа ён, Бе-

ларускі дом друку спыніў ужо пачатае друкаванне жнівеньскага нумара часопіса, прысвечанага Адаму Глебусу, дзяржаўнае кнігагандлёвае аб'яднанне „Белкніга” пасля нейкай таямнічай эксперызы адмовілася прадаваць папярэдні нумар часопіса, прысвечаны габрэйскай культуры, і вось яшчэ і папярэджанне.

Выдаўцы часопіса звязваюць кампанію ціску з артыкуламі і рэцензіямі, змешчанымі ў нумары „*ARCHE*-Скарына”, у прыватнасці, з вялікім аналітычным матэрыялам галоўнага рэдактара выдання, прысвечаным афіцыёльнай „Беларускай думцы”. Ён выйшаў пад называючы „Дэкласаваная эліта”. В. Булгакаў не ашчаджае рупар „ідэалагічнай вертыкаль” і ўсіх тых чыноўнікаў, у тым ліку і дзяржкамдрукаўскіх, што друкуюць там свае малапісменныя опусы.

Папярэджанне выдаўцы *ARCHE* збіраюць абскардзіць у судзе, а друкаванне — перанесці ў адну з мінскіх прыватных друкарняў.

Яны адзначаюць, што гэта першае ў гісторыі краіны папярэджанне, вынесенае культурнаму часопісу. „Такім чынам улады ставяць наш часопіс на адну паліцу з незалежнымі газетамі, супраць якіх працаваў апарат цытскі раней. Нас уважаюць небяспечнымі. Гэта высокая ацэнка для культурнага праекту”, — кажа Валерка Булгакаў.

„Наша ніва”, 30.07.2000 г.

АГП пад пагрозай закрыцця

Вельмі нечакана адна з трох вядучых апазіцыйных партый Беларусі — Аб'яднаная грамадзянская партыя — апынулася пад пагрозою забароны.

Упраўленне грамадскіх аб'яднанняў пры міністэрстве юстыцыі вынесла партыі на працягу аднаго тыдня два папярэджанні, а гэтага, згодна з беларускім заканадаўствам, дастаткова для таго, каб забараніць дзейнасць вышэйзгаданага грамадскага аб'яднання, а таксама аб'явіць пераслед па законе за сяброўства ў ім. Што ж так раззлавала міністру, што выклікала неўдалыя раней санкцыі?

Аказваецца, уся справа ў афіцыйнай эмблеме партыі — чырвоным кані на белым тле. Спачатку намесніку начальніка таго самага Упраўлення грамадскіх аб'яднанняў А. Каратковай не спадабалася тое, што электронны паштовы адрас партыі размешчаны на афіцыйных дакументах, дасылаемых у тым ліку і ў міністру, занадта блізка да гэтага санкцыі — эмблемы АГП, а даклад-

ней, толькі на нейкі міліметр ніжэй са мой эмблемы. У мінісце палічылі, што такім чынам АГП выкарыстоўвае незарэгістраваную эмблему партыі і гэтым парушае патрабаванні артыкула 13 закона Рэспублікі Беларусь „Аб палітычных партыйях”.

Першае папярэджанне было датаване 12 ліпеня, а ўжо праз пяць дзён прыйшло яшчэ адно, згодна з якім эмблема АГП на афіцыйным бланку партыі мае некаторыя адразненні з формай партыйнай пячаткі. Прычым на вока гэтыя адразненні знайсці практычна немагчыма.

Старшыня АГП Анатоль Лябедзька адзначыў „яўны палітычны падтэкст вынесеных міністрам папярэджанняў”. „Мы ўжо пяць гадоў карысталіся гэтымі бланкамі і гэтай пячаткай, і ніякіх санкцыяў ці папярэджанняў не было. І раптам, калі АГП адмовілася ад удзелу ў віленскім выбарчым фарсе, нас ставяць пад пагрозу забароны!”, — кажа ён.

Аляксей Шыдлоўскі
„Наша Свабода”, 25.07.2000 г.

Мініст папярэдзіў „непісьменнае” ТБМ

лі ўвагу „на граматычную памылку ў напісанні назвы сталіцы нашай краіны” (ТБМ піша Менск).

Што, дарэчы, да сімволікі, то пячатка ТБМ адразніваецца ад зарэгістраванага герба арганізацыі толькі дробнымі элементамі (на пячатцы няма „Пагоні” і бел-чырвона-белай стужкі), а па геральдычным законе на ёй дастаткова захаваць аснову малюнка.

Кірыла Пазняк
„Наша Свабода”, 25.07.2000 г.

Спадарыні доктар Яўгеній Гушч і персаналу шпіталя ў Бельску-Падляшкім за лекарскую клапатлівасць і апеку ў апошнія дні жыцця Веры Карпюк слова сардэчнай падзякі выказвае сям'я.

Прыемнае з карысным

На Гайнаўшчыне папулярным становіцца рыбаводства. З кожным годам прыбывае сажалак у вёсках. У адной, напрыклад, Кляшчэлескай гміне можна налічыць іх каля сотні. Найбольшае зацікаўленне гэтай справай праявілі жыхары Сакоў, Кляшчэляў, Тапаркоў, Грузкі і Палічнай.

7 ліпеня г.г. па ініцыятыве старшыні Рады гміны ў Кляшчэлях Рыгора Бараны і працаўніка Сельскагаспадарчай кансультатыўнай арганізацыі з Гайнаўкі Яраслава Герасімюка, арганізавалася экспкурсія ў Даследчы асяродак гадоўлі рыбы ў Печарках каля Гіжыцка.

— Зыходзячы з прадпасылкі, што кожны ўладальнік сажалкі гэта кваліфікаваны рыбавод, мы рашылі пазнаёміць узельнікаў экспкурсіі з новымі відамі рыб, такіх як еўрапейскі сом, вісланога, судак, асетр і іх падкормкай, — кажа Яраслав Герасімюк.

Асяродак у Печарках спецыялізуецца ў гадоўлі ракаў: балотнага і высакароднага. Гэты апошні карыстаецца большым зацікаўленнем рыбаводаў, таму што вырастает намнога большым (хавае патрабуе чыстае вады). Асяродак займаецца паставай маладняку рака для гаспадароў.

— Самае цікавае, што мы паглядзелі Даследчы асяродок, — працягвае Яраслав Герасімюк, — гэта каляровыя акварыумныя рыбкі. Асаблівым экземплярам аказалася вэлёніца дэкаратыўная, якая атрымліваецца з крэживання вуялхвоста з іншай рыбай, напрыклад, карасём, карпам ці лінём. Характэрным для гэтай дэкаратыўнай рыбы з'яўляюцца моцна прадоўжаныя бакавыя плаунікі, цудоўныя гібкі і веерападобны, як у паўліна, хвост.

Вяртаючыся дамоў мы наведалі рыбу гаспадарку ў Элку. Паглядзелі там камерцыйную лоўлю рыб. Характэрным з'яўляюцца тут тое, што калі зловіш на вудачку вялікую рыбу, робіш памятны здымак, а рыбу выпускаеш. Калі хочаш купіць і забраць яе дамоў, дык ідзеш у суседнюю краму і купляеш рыбу па оптавай цане.

— Скажыце, калі ласка, — пытаю Яраслава Герасімюка, — адкуль ваша зацікаўленне рыбаводствам?

— З уваходам рыначнай эканомікі сялянам на вёсцы штораз цяжэй жыць. Мне, як працаўніку Сельскагаспадарчай кансультатыўнай, трэба было нешта прыдумаць, каб дапамагчы сялянам. Вось і падумаў я пра рыбаводства. Было гэта амаль пятнаццаць гадоў назад, як я працаўнік у Дубіцкай гміне. Супольна з Пятром Саковічам наладзілі мы контакты з Інстытутам рачнога рыбалоўства ў Ольштыне. Там пазнаёміўся я з асноўнымі прынцыпамі вядзення рыбагадоўлі. Закончыў прафесійнае абучэнне і, вярнуўшыся дамоў, стаў ініцыятарам пабудовы сажалак у сялянскіх гаспадарках. Зацікаўленне справай было вялікае.

Пры Гімнай управе ў Дубіцах-Царкоўных узнікла Таварыства гадоўщы прэснаводных рыб. Яго старшынёю стаў доктар Сяргей Корч з Ольштына, ураджэнец Тафілаўца (канікулы працаводзіць ён на бацькаўшчыне).

Да маіх абавязкаў, як працаўніка Сельскагаспадарчай кансультатыўнай, належала забеспечэнне рыбаводаў малайкамі і неабходным абсталяваннем. Займаўся я таксама арганізацівам экспкурсіі. Раней мы наведалі рыбныя гаспадаркі ў Альштынскім, Быдгаскім і Кялецкім ваяводствах. Найбольш цікавіліся мы прыкормліваннем рыб, паколькі ад гэтага ў асноўным залежыць рост маладняку.

Прыемна і карысна займацца рыбагадоўліем на вёсцы. У зімовы час рыбаводы займаюцца самаадукацыяй, а летам практикуюцца, ездзяць на экспкурсіі, займаюцца супольнай лоўляй у сваіх сажалках. Такім чынам на сялянскім стале часцей з'яўляюцца свежая рыба, а волны час хутчэй праводзіцца ў сяброўскай кампанії.

Яраслав Герасімюк дзесяць гадоў працуе ў Кляшчэлескай гміне. Сваім вопытам дапамагае сялянам пераадольваць цяжкасці, якія спасігаюць іх у новых эканамічных умовах.

Уладзімір СІДАРУК

Стратэгія для Гайнаўшчыны

Перыям выступу Мікола Яноўскі.

У час пасяджэння Канвента развіцця Гайнаўскага павета, якое адбылося 11 ліпеня 2000 года ў Беларускім музеі ў Гайнаўцы, разглядаўся праект Стратэгіі ўраўнаважанага развіцця павета да 2015 года. У музеі спаткаліся прадстаўнікі ўсіх гмін Гайнаўшчыны розных прафесій і грамадскіх груп для абліковання на-прамкаў і тэмпаў развіцця розных галін жыцця ў павеце.

Праект Стратэгіі развіцця павета распрацаваны быў на падставе дыскусіі ў час пасяджэння канвента. З галоўнымі напрамкамі развіцця павета знаёміў кіраўнік кансорцыума, якое апрацоўвала стратэгію, прафесар Васіль Паскрабка. Звярнуў ён увагу, што ранейшая працана зраўняць узровень жыцця на Гайнаўшчыне ў 2015 годзе з сёняшнім сярэднезадзейнім — нерэальная. Прапанаваў ён прымервашца да айчынных паказчыкаў. У стратэгіі прапануецца некалькі сцэнарыяў развіцця павета, залежна ад ходу пашырэння тэрыторыі Белавежскага нацыянальнага парку. У выпадку спынення працэсу яго пашырэння або пашырлічення яго шляхам некалькіх этапаў прадбачаецца яшчэ развіццё дрэваапрацоўчай працьвасці на працягу 14-15 гадоў. Аднак пастанова аб пашырэнні парку на ўсю пушчу ўжо ў 2001 годзе стала прычынай, паводле стратэгіі, да ўзвалення з працы каля 500 працаўнікоў, якія павысяць лік сёняшніх 2 500 беспрацоўных. Людзі могуць разлічваць на працу ў турызме і паслугах, але толькі па сліца даўжэшага перыяду гаспадарчых пераўтварэнняў. Рост беспрацоўя стане прычынай збяднення мясцовага грамадства і абліковання сельскагаспадарчай і машыннай працьвасці. Каб жыхарам Гайнаўскага павета зраўняць іх з сярэднім ўзроўнем жыцця ў нашай краіне

Праз прыпушчанскія вёскі

Дзяўчата і хлопцы наведалі Мікалая Завадскага, каваля з Навасадаў.

[1 ♂ працяг]

хавалі праваслаўных і католікаў, а пасля наведалі яўрэйскія могілкі і каталіцкі касцёл. Паколькі не было ксяндза, каталіцкія дзеци самі расказаў пра сваю рэлігію і набажэнствы. Пасля абеду ўсе паехалі ў запаведнік, дзе знаёміліся з прыродай, а з вежы глядзелі на прыгожыя краявіды, раскінутыя каля ракі Нараўкі. Пазней наведалі астаткі старой гуты школа і зіблі там каляровыя шкельцы. Вечарам арганізавана была сустрэча з народным творцам Валянцінам Сухадолай, якія паказала свае гафтаваныя і вышываныя вырабы і пазнаёміліся з узорамі старых гафтаў. Вельмі цікавай была ў чацвер сустрэча з мітрафонным пратаіерэем Мікалаем Шабелянам, які расказаў пра Семяноўскі прыход, царкву і пабудову новай капліцы, прысвечанай затопленым вёскам. На Семенякаўшчыне ўваходзілі на вежу і глядзелі на краявіды, што знаходзяцца каля Семяноўскага заліва, а пасля наведалі вёску Баб'я Гара, з яе драўлянымі старымі дамамі. Вярнуўшыся ў Нараўку заехалі яшчэ ў царкву і айцец Міраслаў Нічыпарук расказаў пра здарэнні з ёй звязаныя. Пазней вучні пад кірункам Віктара Кабаца рысавалі царкву. Вечарам для ўзельнікаў рэйда выступілі фальклорныя калектывы з Нараўкі.

У пятніцу моладзь пабывала на

Прадпрыемстве будаўнічай керамікі ў Ляўкове, дзе пазнаёмілася з вырабамі цэглай, а дзве невыпаленыя ўзялі з сабой. Пад кіраўніцтвам працаўніка клуба ў Ляўкове Вольгі Максімюк ляпілі з гліны, што атрымалі з цэглай, розныя постасці, скарбонкі і шкатулкі, а пасля пабывалі яшчэ ў царкве ў Ляўкове. У суботу вучні спаткаліся з Вольгай Адамюк з Ахрымоў і Верай Асяк з Падляўкова, якія ўспаміналі мінулае Ляўкова, Нараўкі і навакольных вёсак ды спявалі мясцовыя песні. Вечарам у няпоўным складзе выступілі перад дзяцьмі „Цаглінкі“. У нядзелю вучні вярнуліся ў Гайнаўку.

— Думаю, што рэйд не быў апошнім і будзем арганізаць чарговыя паездкі ў іншыя мясцовасці. Хачу прыцягнуць вучняў, з якімі магла бы я працаўніца пастаянна, а планы вялікія, хача б стварыць тэатр. Ад паездкі засталіся контакты з людзьмі, з якімі будзем спрацоўнічаць у будучыні, — заяўляла арганізатор рэйду Наталля Герасімюк.

Вучням падабалася юзда на веласіпедах, дзяўчата ўспаміналі пра вышыўку, гафт і вянкі, якія пускалі на рэчцы, а белгімназіст Марцін Кураш захапіўся ба-гащем беларускай культуры. Ад рэйду засталося многа фатаграфій і вучні хо-чуть арганізаць аўтадын на музее выстаўку.

Аляксей МАРОЗ

Фота Наталі ГЕРАСІМЮК

і пераадолец складанасці, звязаныя з павелічэннем парку, трэба будзе выдаткаў на працягу 15 гадоў 350 мільёнаў золотых, з чаго ўжо 182 мільёны золотых да 2002 года. Самая вялікая падтрымка чакаецца з Еўрапейскага Саюза, дзяржаўна-га, павятавага і гмінных бюджетаў ды прыватных прадпрыемстваў. Спецялісты ацанілі, што дапамога размерам 20 мільёнаў золотых, пра якую гаварылася апошнім часам, не вырашыць найважнейшых спраў. Прыватныя прадпрымальнікі выдаткуюць вялікія капітал на інвестыцыі ў турызме толькі ў выпадку падрыхтаванай тэхнічнай інфраструктуры. Члены канвента згодны былі, што трэба стварыць Агенцтва развіцця рэгіёна Белавежскай пушчы, якое заснавалі б незалежныя палітычна прадпрымальнікі або самаўра-дывы ўлады. Кіравала б яно ходам перамоў з уладамі Белавежскага парку ў спра-ве гаспадарчага выкарыстання лесу і на-зірала б за інвестицыямі, звязанымі з раз-віццем Гайнаўскага павета.

У стратэгіі запланаваны гаспадарчыя пераўтварэнні, якія не выклікаюць абме-жавання месц працы ў працьвасці. Ад-нак прадбачаецца, што на 50% паменшае колькасць людзей, якія працуяць у сель-скай гаспадарцы. Новыя месцы працы па-вінны паўстаць у турызме (30%), паслугах і адміністрацыі (50%) і паслугах на ка-рысць працьвасці (20%), а беспрацоўне не павінна перавысіць 7%. У праграме ін-вестыціўнай вядучас месца займае ахова ася-роддзя і звязаная з ёй будова сеткі пастав-
кі

кі газу прыватным асобам і прадпрыемствам, будова прадпрыемства утылізацыі адкідаў, а таксама мадэрнізацыі і будова новых ачышчальнікі і скёкай, кацельнік і каналізацыйных сетак. Планы на будучыню прадугледжваюць большыя сродкі на пераўтварэнні ў сельскай гаспадарцы, пра-мысловасці і на мадэрнізацыю дарог.

У час дыскусіі першым выступіў Мікола Яноўскі, гаспадар з Переходаў і член Падляшской сельскагаспадарчай палаты, які адзначыў, што ў стратэгіі не гаворыцца пра беларускую нацыянальнасць і пра-веслаўнае веравызнанне жыхароў Гайнаўшчыны. Прапанаваў ён узяць пад ува-гу адметнасць насељніцтва, падкрэсліваючы, што можа яна дадаткова прыцяг-ваць турыстаў. Крытычна ацаніў ён 50-працэнтнае скарачэнне колькасці працаў-нікоў сельскай гаспадаркі і прапанаваў хутка развіваць экалагічную сельскагас-падарчую прадукцыю. Солтыс з Ліпін Пяetro Швед прапанаваў так пераўтварыць стратэгію, каб увогуле не прадбача-вала яна магчымасці пашырэння парку. Іншыя выказваліся за стварэнне Еўрапар-гіёна Белавежскай пушчы, у склад якога ўваходзіў бы Гайнаўскі павет і заклікалі падпісаць дамову з урадам, якія гарантава-валі, што Белавежскую пушчу ахова-ваць будзе ўвесь народ.

Праект стратэгіі, пасля нанясення па-правак, будзе разглядацца на пасяджэнні Рады павета.

Аляксей МАРОЗ

Фота аўтара

Мажэна Кэнцік

У ліпені мінулага года развіталіся мы з Табою, Мажэнка, на варшаўскіх Павонзках. За сваёй нядоўгай жыццёй была Ты вялікім прыхільнікам нашай беларускай справы. Даказала Ты гэта, між іншым, арганізуючы прысвечаную ёй вялікую **міжнародную канферэнцыю** (май-чэрвень 1998 г.) у Гайнаўцы і Белавежы з удзелам шматлікіх прадстаўнікоў Швецыі, Даніі, Нямеччыны, Польшчы і Беларусі, а таксама прафыгураў, якіх у Літве палякаў.

Цяжка пераацэніваць напрацоўкі і перададзены нам Табою і іншымі ўдзельнікамі гэтай канферэнцыі альтымізм наконт будучыні беларускай справы. Ніколі не будзе лішнім паўтараць паставленую тады хату б такую простую ісціну, як тая, што мы, беларусы, жывем на сваёй зямлі спакон вякоў, што ніхто сюды нас не завозіў (напрыклад, з глыбі Pacii).

Удзел (у якасці слухача, вядома) у Міжнародным фестывалі царкоўнай музыки і пабытка на Святой Гары Грабарцы ўзбагацілі нас духовам, а канцэрт вучняў Гайнаўскага ліцэя з беларускай мовай навучання ўсведоміў нам іхнюю прывязанасць да культуры бацькоў.

Ліпень 1998 г. — **мастакі пленэр** у Навагрудку, прымеркаваны да 200-годдзя з дня нараджэння Адама Міцкевіча. Там, у Фары, шчыльна запоўненай навагрудчанамі, чыталася Святое Пісанне — таксама і на беларускай мове! Мае слёзы ўдзячнасці Табе за разуменне неабходнасці гэтага факту і за старанні, каб да гэтага дайшло... На імшы, якая служылася на беларускай мове, Ты імкнулася быць кожнью нядзелю, не зважаючы на шматлікія арганізацыйныя абавязкі. Гэта падчас імшы я ўпершыню пабачыла ў руках

Мажэна Кэнцік ля помніка Якубу Коласу ў Навагрудку (ліпень 1998 г.).

святара залаты келіх у табернакулюме, накрыты бел-чырвона-белай стулай. Ад радасці і надзеі ў мяне пацяклі слёзы. Даражу Тваімі, Мажэна, умеласцямі з'ядноўвання і прымірэння людзей, што выразна было відаць у навагрудскім канфесійна-этнічным і нацыянальным тыглі. Вось у Навагрудскім доме культуры гутараць між сабою прадстаўнікі розных нацый і канфесій на сваіх мовах, у tym ліку і на беларускай (таксама прадстаўнікі мясцовай адміністрацыі). Можа гэта было вынікам супольных з Табою пошуку не таго што раздзяляе, а таго што яднае. Або прынцыпу, што маючы адну нагу беларускую, а другую —польскую, трэба аднолькава дбаць пра абедзве ногі, каб не стаць калекам. Гэтыя слова моцна ўрэзаліся мне ў памяць і стараюся пераказваць іх іншым — у якасці Твайго тастамента.

Лідзія Пятэльская

Солтыс-герой

Вайна — гэта слёзы, гора і няшчасце пераплеценыя рэдкім хвілінамі шчасця, усмешкі і радасці. Выяўляе яна ў людзях найгоршыя рысы харектару, але і паказвае іх герайзм. Чалавекам, які заслугоўвае звання героя, з'яўляецца тагачасны солтыс з Чыжоў.

Нягледзячы на ўсё, спрытам і адварай выратаваў ён ад спалення вёску. У 1942 годзе немцы акружылі сяло шчыльным кардонам, сагналі ўсіх людзей і пры старой царкве паставілі шыбеніцу, а пад ёй — солтыса. Звязалі яму руکі, паставілі на крэслі і закінулі на шыю пятлю. Цішыні і страху, які зняў людзей у ту юную хвіліну, ніхто не апіша.

— Будзеш жыць стары, — сказаў нямецкі афіцэр, — калі выдасі ўсіх настайникаў, партыйцаў і партызан.

— У нас такіх няма. Усе людзі — спакойныя, нічога злога не робяць, — адказаў солтыс.

— Чалавечка, не жартуй сабе, я ж не дурны! А можа жыццё табе нямілае? Калі не выдасі нам тых бандытаў, падпалим усю вёску, а ты павінеш.

— Жыць я хачу, і вас лічу прадстаўніком улады. Гавару праўду, у нас тыхіх людзей няма. Калі настай Пілсудскі — мы падатак плацілі, былі рускія — так сама, вы прыйшлі і вам будзем

плаціць і прызнаваць вашу ўладу. На ўсё згодзімся мы, скромныя невучаныя людзі, аднак добра ведаем як трэба цяпер жыць.

— Ой, лжэш стары!

— Не, не, праўду кажа, — крыкнуў нехта з натоўпу.

Нямецкі афіцэр адварнуўся, суроўым позіркам абняў сабраных і здзівіўся, калі пабачыў доўгія, застаўленыя ўсім дабром сталы. Гэта жанчыны ў рэкордным тэмпе прыгатавілі пачастунак.

— А гэта што? Перакупіць хочаце! — крыкнуў немец.

— Не, пане, уласкавіць, паказаць, што мы добрыя, гасцінныя людзі. Каб было інакш, не частавалі б мы вас, — адказаў солтыс. Афіцэр рассмяяўся, гучна і, хіба, шчыра:

— Дык паспрабуем вашай гасціні. Развяжыце яго, хлопцы, — сказаў.

— Сядайце, частуйцеся, — запрашай да сталоў асвабоджаны солтыс.

Гасціна трывала трох дні. Колькасці страў, напояў ніхто не злічыў бы. Людзі зносялі ўсё. Ніхто не шкадаваў хлеба, мяса, гарэлкі. Замоцна ўсе баяліся за сваё жыццё. А немцы? Гэтым разам аказаліся людзьмі. Не спалілі вёску, забераглі солтыса, якога людзі прызналі збавіцелем.

Паўліна ШАФРАН

Таямніцы апошняй вайны

З увагай прачытаў я артыкул Яўгена Мірановіча п.з. „Гітлер быў першы” („Ніва” № 26) і на думку прыйшла мне аповесць Віктара Суворава, савецкага разведчыка, а пасля перабежчыка. Калі гэты чалавек альянуўся на Захадзе, пачаў пісаць свае цікавыя кніжкі, раскрываючы ваенныя механізмы Савецкага Саюза. Яго кнішка „Дзень М” гаворыць менавіта тое, што напісаў у сваім артыкуле Яўген Мірановіч — аб падрыхтоўцы саветаў да нападзення на гітлераўскую Германію. Работа ішла поўным ходам; мусілі яны ўзяцца за чубы, бо мелі падобныя канцепцыі і планы заваяваць свет і правіць ім. Таму міністэрства Сталін не мог паверыць сваім разведчыкам, якія трывожылі яго, што іменна раніцай 22 чэрвеня 1941 года Германія нападзе на Савецкі Саюз. Дыктатар усім сіламі стараўся не справакаваць Гітлера, яму трэба было, каб мір пратрываў яшчэ два тыдні і тады „міралюбівы” Савецкі Саюз грымне на фашыстскую і вызваліць цэлы свет ад капіталістычнай чумы. Гэта толькі здагадкі, але так магло быць, бо савецкія маршалы ў сваіх ваенных мемуарах згадваюць пра нейкія таямнічыя два тыдні; маўляў, ім не хапіла гэтага часу. Чаму і навошта? Ніхто не ведае.

Гэта праўда, што саветы свае ваенныя аэрадромы і склады будавалі і размяшчалі каля самай мяжы з Нямеччынай. Нават харчовыя прадукты размяшчалі часта пад голым небам, бо навошта іх хаваць пад дахам, калі хутка будзе марш наперад і „вызваленне”. Здавалася, Расія бедная і людзі пухлі ад голаду, аднак ваеннае будаўніцтва было ў разгары. Будавалася многа фабрык, якія выпускалі шмат ваеннай тэхнікі — высакаякансных танкаў, самалётаў, бронетранспарцёраў... Савецкія танкі „Т-34” намагаўся перавышаць ня-

мецкія; саветы мелі іх ужо каля тысячи штук і то з дызельнымі рухавікамі, калі нямецкія былі на бензін. Саветы выпуслі 9 532 танкі „Т-26”, калі Польшча мела такіх копій англійскага танка „Vickers” 161 штуку. Збудавалі цяжкі бамбардзіроўшчык „ТБ-7”, які мог браць на борт каля пяці тон бомб. Было выпушчана 7 275 гусенічных бронетранспарцёраў, якія на асфальтавай шашы маглі ехаць на колах. Такіх дарог на Савецкі Саюз не было, а былі на Захадзе, значыць, бронетранспарцёры былі прызначаны для інвазіі. Усё паказвала, што Савецкі Саюз таксама не драмаў і хацеў закабаліць цэлы свет пад лозунгам вызвалення людзей ад прыгону і фашысцкай няволі, бо ваенныя планы былі наступальныя, а не абарончыя.

Асталася аднак адна вялікая загадка: навошта Савецкі Саюз пачаў над Бугам, на мяжы дзвюх „міралюбівых” дзяржаў, будаваць цытадэль — абарончыя „точки” пад самымі носамі немцаў? Аб гэтым многа калісь пісаў у „Ніве” пакойны Віктар Рудчык. Гэту абарончую лінію саветы называлі лініяй Молатаў (мой бацька сцвярджаў, што яна называлася лініяй Леніна) і ўзор узялі ад фінаў, з якімі вялі вайну, ад лініі Манергейма — славнага фінскага генерала, які закончыў царскую ваенныя акадэмію. Будаваць сваю лінію саветы загналі тысячу рабочых — прызыўнікоў з многіх вёсак, у тым ліку майго бацьку, усіх дзядзькоў і многіх аднавіякоўцаў. У гэтае войска ўсе былі здольныя, бо карабінам была лапата і цяжкая праца. Браўлі туды на „две тыдні”, а працавалі ажно да самай вайны — некалькі месяцаў. А мотыя „точкі” будаваліся для адводу вачэй? Але дорага гэта каштавала саветаў, бо мільярды рублёў пайшлі як у балота.

Мікалай ПАНФЛЮК

Апазіцыя па-беларуску

[1 ♂ працяг]

ходнім пратэктарам толькі замацоўвае прамаскоўскую арыентацыю. Дэманстранты, якія вясной неслі транспаранты з лозунгамі на англійскай мове ў саўладніці падтрымкі для сябе шукалі не сярод беларусаў, але ў заходніх пасольствах, што толькі адпіхала ад апазіцый патэнцыяльных яе прыхільнікаў.

У першым нумары бюлетэня „Беларуская Салідарнасць” ад чэрвеня г.г., Пазняк яшчэ раз звяртаеца з заклікам да беларусаў падаваць заявы на грамадзянства Беларускай Народнай Рэспублікі, дзяржавы, якія юрыдычна існуюць ўжо 82 гады. Лідэр БНФ усе формы ўлады ў Беларусі ў перыядзе ад 25 сакавіка 1918 г. да ліпеня 1990 г. называе акупантамі Бацькаўшчыны. Пасля прыходу да ўлады Лукашэнкі, у выніку парушэння заканадаўства незалежнай Беларусі чужой агентурай, асноўнай задачай народа стала абарона сувэрэнітetu Беларусі. Пагроза затраты беларускай дзяржавы павялічылася пасля таго, калі прэзідэнтам Расіі стаў палкоўнік Федэральныя службы бяспекі Уладзімір Пуцін, — піша ў звароце да беларускага народа Пазняк. У іншым звароце „Пра Ўсебеларускі З'езд” заклікае да ўдзельніцтва і падтрымкі нацыянальнага з'езду, які пісанаваўся ў Мінску на 29 ліпеня. Адмойна Пазняк ацаніў дзейнасць Кангрэса дэмакратычных сіл, якія — як піша — „дагаджаючы сваім інтэрэсам, неаднаразова спрабавалі разбурыць Народны Фронт, цяпер намерыліся дэмаралізаваць беларускую інтэлігенцыю”.

Пазняка, як палітыка, можна абвінавачваць у шмат якіх памылках, як чалавека ў мяккасці, аднак нельга яму адмовіць прынцыповасці ў нацыянальных справах. Яго прынцып: перш за ўсё стаць гаспадаром у сваім доме — незалежнай Беларусі — а пасля вырашыць, які ўнутраны парадак там навесці, не змяніўся ад канца восьмідзесятых гадоў. Дэмаграты і рыначная эканоміка ў Беларусі, як расійскай губерні, ці з дазволу маскоўскіх чыноўнікаў, яго не цікавіць. Таму добра, што актыўізіваў сваю дзейнасць палітычны цэнтр нацыянальной і незалежніцкай арыентацыі. Можа гэта ажыўіць таксама канкурэнцыю. Актыўізация беларускіх эліт патрэбная сёння як ніколі раней.

Яўген МІРАНОВІЧ

Літафатуна-маслацкая старонка (486)

Міхась Андрасюк

Рыцар

Пайшло далёка за поўнач, калі нехта застукаў у акно. Стары пралупіў вочы і, стрымаўшы дыханне, стараўся вылавіць з мораку нейкі знаёмы і прыязны шум. Стук за акном паўтарыўся, не быў ён, аднак, ні знаёмы, ні прыязны.

— Хто там? — спытаў, прыгутліўши душу да касяка.

— Рыцар, змагар за праўду і справядлівасць. І за волю таксама, — адказаў голас з-за сцяны.

Стары вокамгненна перабраў у памяці доўгі пералік усякіх камандзіраў, якія за апошня дзесяцігоддзі швэндаліся пад ягонымі вокнамі. Праўда, былі там і змагары за волю, і змагары за справядлівасць, трапляліся і змагары за праўду. Дык, каб адразу ўсе трои ў адной асобе — цяпер гэта першы раз.

— Вы з лесу, пане? — спытаў.

Спытаў абы спытаць, абы спыніць цішыню, якая непатрэбна ўсталялася па абодва бакі сцяны. Вядома было, калі ўжо нехта прыходзіў сюды, дык абавязкова з лесу.

— З горада іду, змарыўся, — адказ быў зусім нечаканы.

— Нічога, пане, няма ў мяне. Няма хлеба, няма муکі, сала няма...

— А мене нічога і не трэба.

Не, такое яшчэ не чую. Змаганне за волю і справядлівасць заўжды адбываляса з дапамогай дзедавай муکі, хлеба і сала, а цяпер уся тая зброя аказваецца лішнай?

— Э-гэ-гэ! Як гэта — сала непатрэбнае? — недаверлівасць паказалася большай за страх, дык і прамовіла голасам ганарыстым крыху, а крыху і раздражненым.

— Ёсць у мяне ўсё. І хлеб, і да хлеба. Я ж сучасны рыцар. А дзвёры — адчыніце. Запрашалі ж, — той пачаў траціць цярплівасць.

Стары змагаўся ўжо з клямкаю. Яшчэ хвіліна і дзвёры расчыніліся. Стаялі адзін насупраць аднаго, перакідваючыся позіркамі.

— Вось я і тут, — прышлы азваўся першы. — Вы мяне клікалі і, як бачыце, два разы паўтараць няма патрэбы.

— Што? — не зразумеў стары.

— Клікалі, клікалі. Апошнія ночы, у сне. Памятаць не памятаеце, вядома. Усе вашы сны — во тут яны, — далікатным пальцам пастукаў у сваю скронь.

У святле электрычнай лямпачкі панцыр госця паказаўся ў поўнай прыгажосці. Не кальчуга, не шлем, а фетравы каплюш, паліто даўжынёю да плавіны лыткі, туфлі...

Жывога рыцара ў камплектнай экіпіроўцы дзед, праўда, ніколі не бачыў. Тыя, што калісь прыходзілі з лесу ды рэкамендаваліся рыцарамі, уяўлялі сабою блытаніну стыляў, эпох і густаў. А часта іхні вонкавы выгляд адлюстроўваў адно змесціва куфраў навакольнага насељніцтва. Здаралася тады, што адну і тую фігуру акрывалі канфедэрата, шынель чырвонаармейца і шлюблённыя нагавіцы нейкага Астапа ці Кірылы — цёмна-сіняя, у прадаўгаватыя, светлыя палоскі. А тут, сённяшні госць не падыходзіў да ніякай, вядомай дзеду, катэ-

горыі. Калі яны, абодва, паселі на кухні, у прыемным цяпле, што напаўняла цела бяспечнай соннасцю, незнаёмы зусім быў падобны на рыцара. Змораны ў яго твар, вочы ў сетачцы маршчын. Узрост — пад трыццаць, найгоршы як раз, калі хлопец-ветрагон і сталы мужчына адно і тое ж самае крэсла цягнуць кожны ў свой бок.

— А мо па чараццы, га? — спыталася цераз старога звычайнай, вякам замацаванай, гасціннасць і, не пачуўши адмовы, пашлэпала за дзедам у сенцы.

Ад самагонкі, моцнай і пякучай, зрабілася яшчэ цяплей, але памацнела і соннасць, далікатнымі хвалімі падплыла пад павекі.

— У горадзе даўно? — пацікавіўся дзед.

— Першае пакаленне. Але — прывыкнуць не даецца. Так яно і ёсць, калі цела там, а сны і душа — тут.

— А займаецца ў горадзе — чым?

— Змагаюся. За праўду, за волю, за справядлівасць. Куды клічуць, туды іду. Дайце мне свае сны, і сваю душу, а я знайду вашу праўду. Xi-xi-xi, — засмяяўся, выскаліўши зубы, дзіўны госць.

Смех атрымаўся ненатуральна халодны, быццам ледзянны студзеньскі скразняк загудзеў у коміне, заенчыў, і, пабрэзгаючы кухоннымі фәркамі, выскачыў на кухню. Ад неспадзянага ветру хістанулася, загайдалася электрычная лямпачка, сцямнела свято. З другога боку, з мораку, разгортваючы натухлае ў першыя прымарэзкі лісцё, зноў нехта набліжаўся да сцяны.

— Груган, — мільганула ў дзедавай галаве. — Чорны груган. Той, які паказваеца чалавеку адзін раз у жыцці. Той, які, калі захоча, адным крылом можа заслаць узыход сонца, а другім — яго захад.

Дзеду зрабілася блага і, перамагаючыся, падняў вочы, глянуў ён на гостя. Груган уявіўся дзеду ў фетравым капелюшы, заклаўшым крыло за крыло, знерухомелым ужо за столом. Чорныя, смольныя вочы яго ўпіліся ў дзедаў твар, у вантробы, пранікалі ў цёмныя закавулкі цела, між сэрца і страунік, туды, дзе прысела на кукішках спалоханая душа, згледзеўши якую груган гэтые разявіў дзюбу ў радаснай усмешы.

— Ёсць, — застракатлі дзюбатыя вусны. — Добра, значыць, спадзяваўся, што тут яна і будзе.

— Ттт-аа-бе што трэба, — зазвінёу пратэзам у роце дзед, нават здзіўшыся: фальшивыя зубы гэтак сама ведаюць страх, як і сапраўдныя. — Бяры, во, што хочаш, — спрабаваў падняцца, падысці да шкапчыка, дзе падсыхай хлеб, не далей як учора куплены.

Хлеба ў нас дастатак, — ускудлачваючы цёмна-сініе пер'е, шыя гругана працягнулася, вышэй падняла дзюбатую галаву. Чорнае крыло паглыбілася ў дзедавых вантробах, цаля за цаляй перабіраючы іх пёрыстымі пальцамі, аж, ад нечаканай маніпуляцыі, страунік пад'ехаў пад саме горла і спыніўся.

— Гэта сон. Злы, кашмарны сон, — ідучы за голасам маленъкай, дрыжучай надзеі, стары спрабаваў ушчыпнуцца ў худыя галёнкі і супакоўся: не забалела.

Ён сапраўды спаў.
А раніцой не прачнуўся. Ужо ніколі.

Ларыса Генюш
(9.08.1910 — 7.04.1983)

Маладыя крыльі

Ужо сонца за морам у пасьцельку лягло і пушка заснула прыкрыўшысь крылом: у норцы прыціхла ля мышанькі мыш — чаму ты сыночку так доўга ня сыпіш?

Ці ў ручкі малая табе халадно?

Ці ножанькі зьмёрзлі пад тонкім радном?

Вось месяц заглянуў на нашу пасьцель,

і вугальчык зоркі на ніз паляцеў!

Ня будзе ўжо болей начамі съяціць —

пагас нейдзе сумна над рэчкай ў трысці.

Заплюш свае вочки — з-пад небных старон

зъляціць матылёнкам табе ціхі сон!..

А я табе песню ціхонька съялю

пад думкі, што голаў ускружылі тваю...

— Хачу я, матулька, вялікі расыці,
Малочнаю Сыцежкай манлівай ісьці!

Хачу неба з шэрай зямлёю злучыць,

Мядзьведзіцу з зорай у Воз запрагчы,

акелзаць на небе разгонены гром

і сеяць на стрэхі праз Сітца дабро!

Маланкай, як пуга, як войстры бізун,

гнаць хмары, што воўкам над вёскай паўзуць,

вісяць панад намі як сылёзы, як зло,

закрыўши для сонца дарогу ў сяло!

Каб сівер у хаты крывыя ня дзыму —

сам ветравы лейцы я ў руکі вазьму;

расплаўлю на т сэрцам на Нёмане лёд,

я щасціцем сагрэю свой любы народ!

Адвечная сылёзы братоў я зьбяру,

дзірванную розумам долю згару...
Усе нашы раны зылічу ў рыманох

і крикну, што нават злітуеца Бог!

Сын крозіць, ён целам дзяцінны, малы,
а духам — як тыя пад небам арлы!

За вокнамі вецер б'е ў бубен-страху,

шапоча малітвы матуля ў страху,

А сэрца б'е сілай пад тонкім радном,

праз вокны-ж шлях сіні, шлях ясны відно...
(„Ад родных ніў”, Прага 1942)

Анатоль Сыс

Словы

Неба сыпала слова,
і пакуль да людзей
гэты дождж адмысловы
далятаў — ён радзеў,

заставаліся тыя,
з якіх моцы ўзялі
дзеци бацюхны-Кія,
дзеци Крыўі-зямлі.

Тыя слова, як зічы,
як уздыхі сурмы,

боскім голасам клічуць
самых верных з гурмы,

тыя слова, як вочы,
скажуць больш, чым паэт.
Той, хто чуў іх, не збочыць,
не ўцячэ ў іншасвет

ад лясоў верасовых,
ад часовых нягод,
ад бацькоўскай высновы:
верай моцны народ!

Юрый Баена

* * *

Страх. Страх — гэта спадчына.
Гэта рана ў сэрцах.

Боль памяці.

Паламаныя нашы крылы.

Ачужэлія зямля,
дрэвы, сонца, хмары.

З ветрам прамінулі сны.
Схілілася будучыня.
Быллём заастаюць дні.

Халодны прастор — там снегапад.
Крык дзікай ружы.

Ціш.

Канец і пачатак

дарогі ў вечнасць.

Аднак,

у новым стагоддзі
на найвышэйшай пад небам мачце
давайце яшчэ раз
разгорнем наш сцяг —

б е л а р у с к і я п е с н і .

Ірина Дарафеічук

* * *

Вы таксама станеце Дзядамі —
Продкамі, слядамі на Зямлі...
Гэта ваша зломленая памяць
Кожнай ноччу цяжка мне баліць.

Гэта ваша згвалчаная песня
Цішыню не пусціць на парог.
Хто не паміраў — той не ўваскрэсне,
Хто не плакаў — песню не збяргог.

І яе, маўклівую, забілі,
Словы здратавалі, знебылі,
І — не зразумелі, што згубілі
І куды — бязмоўныя — прыйшли...

Чую крыкі, грэзныя прамовы.
Бачу вочы, поўныя агню...
Памаўчыце!
Хто не мае Мовы,
Той не абароніць Цішыню!

Разаб'еца зломленая памяць
Восеньскім спамінам ці вясновым...
Вы таксама станеце Дзядамі,
Можа й вас памянуць добрым словам...
Новаполацк

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Другі ўжо раз на Беласточчыне праводзіліся журналісцкія курсы аб'яднання „Polis”. Гэтым разам з 10 па 22 ліпеня выходзіла ў Інтэрнэце штодзённая газета „Narew”. Загаловак газеты невыпадковы — менавіта ў Нарве, у гасцінцы „Пад акацыяй”, адбываюцца заняткі. Разам з варшаўскімі гімназістамі, ліцэістамі і студэнтамі працавалі таксама карэспандэнты „Зоркі”: Патрыцыя Кос, Жанэта Роля, Мажэна Жменька і Міхась Сцяпанюк.

— Гэта былі першыя такога тыпу заняткі ў Польшчы, — адзначыла Галіна Бартноўская — заснавальніца і аніматарка „Polis”.

Нарва ў электроннай прэсе

Год раней „Polis” пабывала ў Старыне, што ў Дубіцкай гміне. Таму знаёмыя з наваколлем і яго проблемамі праходзіла без вялікіх складанасцей. У кожным нумары газеты былі беларускія акцэнты. Шмат месца адводзіцца самай „Ніве” і „Зорцы”. Больш як палову артыкулаў займаюць публікацыі з Нарвы і глыбінкі. Побач актуальных падзеяў, такіх як аўтамабільная катастрофа ці пажар у Рыбаках, знайдзем партрэты мясцовых жыхароў, гісторычныя нарысы пра царкву ў Ласінцы ці настаўніцкі семінар у Стаўку.

— Гэта вялікая прамоцыя для гміны, — адзначыў войт Нарвы Якуб Садоўскі.

— А я пад вялікім уражаннем адносінаў да праваслаўя і нашай культуры, — дадаў настаяцель Ласінскай парафіі а. Георгій Кос.

Наведалі Нарву

Традыцыйны курсаў „Polis” з'яўляюцца сустрэчы з цікавымі людзьмі. У Нарве гасцівалі Шымон Галоўня і Міхал Мутар з „Gazety Wyborczej”, Кшыштаф Мончынскі з TVN і Мікола Ваўранюк з Тэлебачання Беласток. З гісторыяй школьніцтва і этнографіяй знаёміла журналістай доктар Ірэна Матус з Кафедры беларускай культуры Універсітэта ў Беластоку.

„Вольныя ў няволі”

Не! Не! Гэта не загаловак песні гурту Varius Manx! Гэта пра справы, якія яшчэ нядаўна здаваліся мне чужымі. Зараз, калі дылераў наркотыкаў можна сустрэць амаль у кожнай школе, бачу якай жахлівая гэта праблема. Сказаць: „Не!” — калі большасць сяброў заахвочаных новым таварам выцягвае з дома апошнія гроши, гэта не абы-што. Зразумела, сяброў не можна змяніць адразу. Часам увогуле нельга. Аднак умець сказаць „не” — вельмі патрэбна ў жыцці кожнага чалавека. Чаму мне не браць, калі ўсе бяруць? Такое пы-

„Polis” перад Белавежскім запаведнікам.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

„Narew” у Інтэрнэце

Прадстаўнікі Хельсінскага камітэта — Альжбета Чыж і Яраслаў Капчук — вялі заняткі на тэму правоў дзіцяці, а псіхолаг Анна Палянчык расказвала пра тэрапію сярод ахвяр злачыннасці і дрэнных звычак.

Бурныя апладысменты і прыхильныя рэцэнзіі ў электроннай прэсе заявявалі беларускае кабарэ „Куль”

з Бельска-Падляшскага пад кірункам Жанэты Ролі, якое выступіла тут 13 ліпеня.

Удзельнікі курсаў наведалі таксама Белавежу, Крынічу, Орлю, Шчыты і Новае Беразова.

Газету „Narew” трэба шукаць па адрасе: <http://www.supermedia.pl/klienci/polis/narew/index.htm>

Ганна КАНДРАЦЮК

У Нарве праходзілі першыя інтэрнэтаўскія варштаты для моладзі.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

тanne можа ставіць сабе кожны вучыць (але не толькі), які думае якой яму пайсці дарогай? Я спрабую да-памагчы, згадваючы XIX Сустрэчы „Зоркі”, якія праводзіліся ў Хмельніце. Позней ноччу мы пабывалі на вакзале у Гданьску чакаючы цягніка ў Беласток. Там мы пабачылі наркаманаў і бяздомных. Сядзелі яны на кайфе з галовамі пахіленымі да зямлі. Здаваліся адсутнымі. Быццам знаходзіліся ўжо на tym свеце. Маю ўвагу прыцягнула маладая, як по-тym я даведалася 23-гадовая, жанчына, што сядзела ў куце вакзала.

Яна выглядала на 40 гадоў. Была брудная і занядбаная. Нават глянцуць на яе было страшна. Найгоршыя, паводле мяне, было тое, што не было каля яе нікога з сям'і ці сяброў. Нікога... У гэтым вялікім горадзе яна — крапля ў моры трагедыі. Здавалася б, прыгожая, маладая і вольная ад усяго жанчына. Аднак змарнавала сабе жыццё. Адной порцыі дастаткова, каб назаўсёды завалодзі ёю наркотыкі. Яна сама адным рабшніем пахавала надзею на сапраўдную свободу. Калі будзеш задумоўвацца ці ўзяць — падумай ці варта быць „вольным у няволі” і „быць памерлым пры жыцці”.

Кася ЯРАШЭВІЧ

Анэта ГАЛІМСКАЯ

Гісторыя

адной душы

Яна захварэла — сэрца ёй коле. Душа выходзіць з яе! Душа хутка пабегла на поле. Яе сэрца ўжо не б'е.

Душа па полі бегае, смеєца, А цела нерухомае ляжыць. Даждж з вялікай хмарамі ліецца, А яна бяжыць, прад сябе бяжыць!..

У адной хвіліне свято пабачыла: Яно з гары свяціла ёй. Яна туды бегчы пачала И ўсё крычала: Гэты свет будзе мой! Толькі мой!!!

Уладзімір Арлоў, Адкуль наш род

У палоне

Не спадзеючыся перамагчы ў адкрытым бай, ворагі Полацкага княства вырашылі дзейніцаць хітрасцю. Улетку таго самага года два войскі сустрэліся зноў каля горада Воршы. Усяслаў стаяў з дружынаю на адным баку Дняпра, кіяне — на другім. Кіеўскі князь Ізяслав запрасіў Чарадзея на перамовы і пакляўся, што не учыніць полацкаму валарадару ніякай крыхі. На знак свае праўдзівасці ён перад усім войскам пашацалаў крыж.

Тым разам мудры Усяслаў памыліўся. Узяўшы з сабой двух сыноў, ён пераплыў на чоўне раку і без зброі і аховы зайшоў у шацёр да кіеўскага князя. Той крывава ўсміхнуўся і махнуў рукой. З усіх бакоў наляцепі дружыннікі, і палачане ў момант ляжалі на доле, звязаныя вяроўкамі.

Знатных палоннікаў завезлі ў Кіеў, закавалі ў цяжкія кайданы і кінулі ў земляную турму.

Гэта была халодная і сырая яма, наўкрыта зверху ў тры накаты бярвёномі, з маленькім акенцам, праз якое ледзьве тачылася паветра. У аkenца вязням прасоўвалі кавалак хлеба і збанок з вадою.

Усяслаў страшэнна пакутаваў ад знявагі і здзекаў. Ён баяўся, што сыны так і памруть, не ўбачыўшы болей сонца. Але троє палачанаў з роду Рагвалода мужна трывалі голад і холад. Ім дапамагла думка пра Бацькаўшчыну. Князь і ягоныя сыны ведалі, што іх чакаюць на радзіме.

У той час на Кіеўскую зямлю напалі качэнікі-полаўцы. Войска князя Ізяслава было разбіта. У Кіеве пачалося народнае паўстанне. Людзі патрабавалі зброі і коней, каб самі ісці супроць полаўцаў.

Ізяслав пабаяўся, што перад гэтым кіяне расквітаюцца з ім. Ён уцёк, а паўстанцы вызвалілі Усяслава Чарадзея і аўбясцілі яго сваім князем.

Полаўцы ўладар не збіраўся наўдуга затрымлівацца ў чужым горадзе. Ён вярнуўся дадому і праз некалькі гадоў вызваліў беларускую дзяржаву ад захопнікаў.

(працяг будзе)

Цудатворныя месцы у Старым Корніне

З цэрквамі ў Старым Корніне звязана многа легендаў і гісторый, аб якіх я даведалася ад маёй бабулькі Марыі БОБІК. Гэтыя легенды вельмі цікавыя і каштоўныя.

— Ці Вы ведаце легенду пра ўзікненне царквы ў Старым Корніне?

— Пэўна што ведаю. Аднойчы адзін пастух пасвіў авечак. Ён вельмі стаміўся і падумай, што трэба адпачыць. Пайшоў пад дрэва, прысёў і ў той момант убачыў ікону Божай Маці. Расказаў пра ўсё жыхарам сяла Стары Корнін і ўсе яны падумалі, што гэта святое месца. І ўсе рашылі на гэтым месцы пабудаваць царкву.

— *Іншай і, думаю, найбольши вядомай з'яўляецца легенда пра забвіцельную царкву св. Анны і пра святую крыніцу, што плыла ля царквы. Ці можаце расказаць мне гэту легенду?*

— З вялікай ахвотай. Я хачу, каб гэтай легенды мы не забылі. Каб яна пераходзіла з пакалення ў пакаленне. Царква св. Анны ў Старым Корніне была вядомая ў ўсёй дзяржаве, а нават у свеце. Каля гэтай царквы плыў святы ручай, вада якога лечыла людзей ад усялякіх хвароб. Да яго прыязджа-ла надта многа людзей: сляпцоў, глухіх, з абмежаванай працаздольнасцю, недзеяздольных і іншых хворых, якія абмыўшы хворае месца гэтай вадой, з дапамогай веры ў аздараўляльную моц крыніцы і шчырай малітвай у царкве здаравелі. На няшчасце цудоўны ручай высах. Ходзяць чуткі, што калісьці мужчына прывёў сюды сляпога сабаку і абмыў яму вочы і таму святая крыніца высахла, але праўдзівасць гэтай легенды пацвярджаюць кастылі, якія людзі пакідалі ў царкве св. Анны, бо дзякуючы гэтому святому ручай аздаравелі. Да нядаўна ў месцы, дзе плыў ручай была каменная дарожка, аднак цяпер яна ўжо пакрыта кафелькамі.

— *Бабулька, а можа хтосьці з нашай сям'і таксама дасведчыў аздараўляльнай моц гэтай царквы?*

— Наша сям'я, унучанька, таксама мела вопыт у цудатворнай моці гэтай царквы. Мой бацька меў хворую шчаку. Прайшоў трох аперацый, якія яму не памаглі. Лекары самі ўжо не ведалі, што рабіць і як гэта лячыць. Аднойчы хтосьці падказаў бацьку, каб падехаў у царкву ў Стары Корнін і абышоў яе кругом на каленях. Не памятаю ўжо ці раз, ці тро разы, аднак ведаю, што шчака бацькі выгайлалася. Гэта адзін з цудаў, якія даказваюць моц царквы св. Анны ў Старым Корніне.

— *Вы сказали пра адзін з цудаў. А ці былі яшчэ іншыя?*

— Так. Было іх многа.

— *А ці можаце мне расказаць яшчэ нешта?*

— Добра. Я цяпер раскажу гісторыю пра путы, якія заходзяц-

ца ўжо ў новай царкве ў Старым Корніне. Была вайна. Аднойчы салдаты паймалі невядомага чалавека. З невядомай прычыны салдаты запыталі яго ці мае нейкае апошнє жаданне. Чалавек адказаў ім, што вельмі хацеў бы, каб яны яго завялі ў царкву — зразумела ў царкву ў Старым Корніне. Яны згадзіліся. Завялі яго ў святое месца, чалавек на сярэдзіне царквы стаў на калені і пачаў маліцца. У той самай хвіліне пuthы на яго руках і нагах самыя адчыніліся і ўпалі на падлогу. Чалавек быў здзіўлены, а калі гэтае ўбачылі салдаты, дайшлі да вываду, што гэтага чалавека абавязкова трэба вызваліць. Так і зрабілі. А яго пuthы асталіся ў царкве, як памятка таго здарэння. Тыя пuthы да сённяшняга дня вісяць у царкве, але ўжо ў новай.

— *А чаму тыя пuthы вісяць у новай царкве?*

— А гэта здарылася ўжо ў новай царкве — Міхайлаўскай. Яны за-вешаны высока, у месцы, дзе знаходзіцца хор і нагадваюць аб гэтым здарэнні. Як я табе ўжо гаварыла, легендаў пра абедзве цэркви ў Старым Корніне многа. Легенды, якія я цяпер табе раскажу ў меншай ступені звязаны з цэрквамі, а больш з месцам, у якім яны пабудаваны. У даваенны час — як я ўжо табе ў пачатку гаварыла — на дрэве з'явілася ікона Божай Маці. У час вайны, калі бацюшка ўцякаў у Расію, забраў з сабою святую ікону Божай Маці. Ходзяць чуткі, што тая ікона да сённяшняга дня знаходзіцца ў Расіі. Аднак ніхто не ведае, дзе яна.

Вельмі цікавая легенда пра Божую Маці. Аднойчы нейкая кабета на полі, за вёскай Мора, па імені Карапіна, рвала лён і ўбачыла як Божая Маці цераз палі ішла ў напрамку царквы ў Старым Корніне. Некаторыя людзі і цяпер гавораць, што гэтая Божая Маці з іконы вярталаася з Расіі ў Стары Корнін — там, дзе яна з'явілася. Можа гэта яе месца? Гэтага ніхто ўжо не ведае, — закончыла бабулька, замкнула вочы і задумалася.

Я, не хацеўшы ён перашкаджаць, хутка падзякаўала і развіталаася. Ну, і на tym заканчваю ўспаміны мінуўшчыны і цудатворнай царквы ў Старым Корніне і гэтага святога месца.

Сёння мала хто памятае гэтыя легенды. Яны ўжо забыты, а царкву наведваюць толькі жыхары на вакольных вёсак гэтага прыхода.

Успаміны маёй бабулькі я запісала, каб людзі не забылі пра моц святога месца, каб памяталі гісторыі звязаныя з месцам, у якіх стаяць цудатворныя цэрквы.

Гутарыла Анэта ГАЛІМСКАЯ

Конкурс у Явары

Дэкламатарскі конкурс „Роеzja i proza na wschód od Bugu” праводзіцца ўжо 31 год. Штогод на змену ўдзельнічаюць у ім вучні пачатковых школ і ліцэяў. У гэтым годзе я мела магчымасць удзельнічаць у ваяводскім конкурсе ў Беластоку. Дэкламавала беларускі верш Ларысы Геніуш „Князь Усяслаў Чарадзей” і фрагмент апавядання Элізы Ажэшка „Раманава”. Камісія вылучыла трох лаўрэаткі, сярод якіх апнунулася і я. Была там дзяўчынка з Гарадка, Уля, мая аднагодка і на два гады малодшая Карапіна з Лапаў, з якім я хутка пасябравала. Агульнапольскі конкурс меў адбыцца ў Явары.

У чацвер 14 чэрвеня я са сваёй выхавацелькай Валянцінай Бабулевіч падехалі аўтобусам у Беласток. Там мы сустрэлі Улю і Карапіну са сваімі апякункамі. Разам селі ў цягнік ды падехалі ў Вроцлав. Падарожжа было вельмі доўгае, але разам яно мінула прыемна і весела. З Вроцлава ў Явар мы даехалі аўтобусам на шостую гадзіну вечара. Нас закватаравалі ў інтэрнаце. Пасля вячэры мы пайшлі ў музей, дзе нас вельмі сардэчна прывіталі. Глядзелі мы там выстаўку народнай кітайскай вopраткі. Яна мне вельмі спадабалася і надоўга застанецца ў маёй памяці.

У агульнапольскім конкурсе ўдзельнічалі 44 дэкламатары. Нас падзялілі на чатыры групы і мы правялі жараб'ёўку. Я выцягнула IV групу і 4 нумар дэкламацыі. На жаль, Уля і Карапіна былі ў I групе. У пятніцу свае тэксты дэкламавалі I і II групы, а ў суботу — III і IV. Урачыстае заканчэнне конкурсу адбылося ў нядзелю. Арганізаторы конкурса падрыхтавалі нам многа розных заняткаў, таму я адчувала сябе не як на конкурсе, але як на эксперсії. Мы мелі нават дыскатэку і басейн. Людзі былі вельмі сардэчныя і ветлівія. Стараліся стварыць нам як найлепшыя ўмовы.

Явар пачаткова здаўся мне сумным, таму што ішоў даждж і я была стомлена падарожжам. На наступны дзень свяціла сонца і Явар паказаўся мне зусім іншым. Гэта вельмі даўні горад, у якім многа ста-

рых будынкаў і вуліц. На ўвагу за слухаюць евангельчны касцёл пабудаваны з дрэва і гліны — Касцёл Міру. Такіх касцёлаў толькі два ў Еўропе. Апрача таго на старым рынку стаіць ратуша з XVI-XVIII ст.ст., акружаная каляровымі камянічкамі. Явар распяло жыццем на пайднёвым заходзе Польшчы ў Ніжнесілезскім ваяводстве. Жыве ў ім 25 тысяч людзей. Яго называють «выводзіцца ад багіні Явэ — апякункі земляробства і сялян».

Некалькі кілометраў за Яварам стаіць Замак Ксёнж. Дарога ў замак вядзе цераз стары, прыгожы парк, у якім растуць вялікія дрэвы. Можна там толькі ісці пехатою. Гэта вялікі і высокі замак, але мы маглі паглядзець толькі першы паверх, таму што вышэйшыя паверхі былі ў рамонце. Пакоі ў гэтым замку цудоўныя, але, на жаль, не ўсе захаваліся. Замак Ксёнж мае вельмі багатую гісторыю. Жылі ў ім польскія, німецкія і нават чэшскія князі і кожны з іх перабудоўваў яго на свой лад. Вынішчаны быў таксама рознымі войнамі. У час II сусветнай вайны Гітлер зрабіў там сваю кватэру. У залах, якія не захавалі свайго даўняга выгляду, сёння знаходзяцца розныя выстаўкі. Праваднік многа нам аб гэтым замку расказаў, а на канец завёў да чарадзейскай сцяны. Трэба было да яе дакрануцца і падумаць жаданне, а тады яно споўніцца. Выходзіўшы з замка я купіла паштоўкі, каб мець памятку з гэтага надзвычайнага месца. Мы былі таксама ў Мысліборскім яры і захапляліся яго прыгажосцю.

За ўдзел у конкурсе я атрымала дыплом і дзве кнігі. Мая дэкламацыя падабалася, але тэкст быў нязгодны з рэгламентам конкурсу. Я ўдзельнічала ў гала-канцэрце і дэкламавала беларускі верш. Калі сышла са сцэны, пры дзвярах чакаў мяне консул Рэспублікі Беларусь. Ён павіншаваў мяне і сказаў, што быў вельмі ўзрушаны маёй дэкламацыяй. Чатыры дні ў Явары мінулі хутка, але я доўга буду іх памятаць.

**Бася ЖЭРУНЬ,
VI „ц“ клас бельскай „тройкі“**

Польска-беларуская крыжаванка № 32

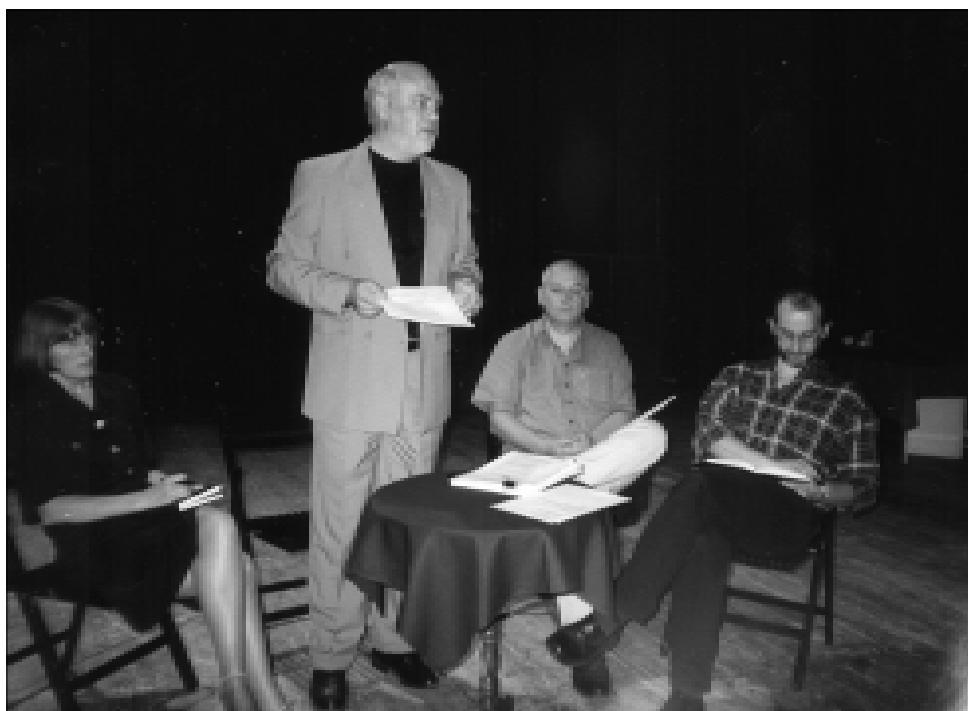
Запоўніце клеткі беларускім словамі.

	Fan	Futro	▼	Kokon	▼		▼
Kontakt	▼	Strój	►	Baku	►	Kasza	
		Nos				Aster	
►		▼					
Norka	►					Jar	►
	Sauna	►					

Адказ на крыжаванку № 28: Ян, пасаг, царква, цацка, на, бант. Цана, пацан, парк, сказ, галоп.

Не важна для нас камерцыя. Школьны тэатр робіца дарма, каб не адгароджвацца пяцю золотымі ад моладзі...

Хочам, каб сцэна жыла

Журналісты, прысутныя на прэс-канферэнцыі пад лозунгам „Факультэт лялечнага мастацтва ў Беластоку — тэатральна школа, мастацкая лабараторыя, трэцяя сцэна ў горадзе”, мелі крыху іншы погляд на Школьны тэатр пры гэтым факультэце. Што дарма — ніц не вартае, бо так прынялося лічыць у народзе, сцвярджалі некаторыя. Ці не лепш было б браць сімвалічную аплату?

Факультэт лялечнага мастацтва Тэатральнай акадэміі імя Аляксандра Зэльявровіча з сядзібай у Беластоку быў створаны 25 гадоў таму, у 1975 годзе. Рэктарам Вышэйшай дзяржаўнай тэатральнай школы, як называлася тады акадэмія, быў знакаміты польскі акцёр Тадэвуш Ламінскі, і менавіта гэта было яго рашэнне, каб існуючу пры Беластоцкім тэатры лялек Студню ператварыць у Факультэт лялечнага мастацтва Варшаўскай акадэміі.

Гэта было смелае рашэнне. Слухачы Студні атрымалі заліковыя кніжкі вышэйшай мастацкай школы, якіх мала было ў Еўропе, а ў Польшчы была толькі ў Вроцлаве. Школы, якія навучала будучых акцёраў лялечных тэатраў, так патрэбных 26 прафесіянальным лялечным тэатрам у Польшчы пры адной існуючай школе ў Вроцлаве.

Першым дэканам Факультета лялечнага мастацтва ў Беластоку стаў адзін з найлепшых польскіх акцёраў і рэжысёраў пасляваеннаага перыяду Ян Вількоўскі, імя якога носіць сёння Школьны тэатр. А першым прадэканам і арганізаторам навучання ў школе, а таксама сапраўдным шэфам школы шмат гадоў быў Кшиштоф Рау.

У 1980 годзе ў Беластоку быў створаны факультэт рэжысеріі лялечнага тэатра, а ў пачатку дзесяцігоддзя гадоў абодва факультэты былі ператвораны ў адзін факультэт лялечнага мастацтва з двумя напрамкамі: акцёрскім і рэжысёрскім.

Сёння ў 60% лялечных тэатраў працуецца выпускнікі беластоцкай школы. На працягу 25 год існавання школы за-кончыла яе больш 350 выпускнікоў, у тым ліку 35 рэжысёраў лялечных тэатраў. Сёння выпускнікі беластоцкай школы можна сустэреч амаль ва ўсіх лялечных тэатрах у Польшчы. Паловай польскіх тэатраў лялек кіруюць выпускнікі тутэйшай акадэміі. Многія з іх працуецца у драматычных тэатрах, у радыёвяшчанні і тэлебачанні. Беластоцкая школа дае ўсебаковую, грунтоўную падрыхтоўку.

Факультэт лялечнага мастацтва знаходзіцца па вул. Г. Сянкевіча ў вялікім

старым будынку з панадворкам — студыяй. У ім захаваліся яшчэ фрагменты малюнкаў з пачатку XX стагоддзя. Журналісты, якія прыйшлі на прэс-канферэнцыю, мелі магчымасць убачыць гэты будынак у сярэдзіне, паглядзеяч аўдыторыі, у якіх адбываюцца лекцыі і практикаванні, майстэрні: тэатральная, мастацкая і музычная. Убачылі таксама дрыжачных перад дзвярыма, за якімі адбываліся ўступныя экзамены, вучняў. Убачылі бібліятэку, гімнастычную залу і Школьны тэатр, у якім праходзіла прэс-канферэнцыя.

Сцэна Школьнага тэатра гэта не толькі месца, дзе выступаюць студэнты, гэта месца, дзе можна сустэречца з цікавымі з'явамі ў сучасным свеце тэатра лялек. Гэта сцэна, накіраваная да маладой, актыўнай публікі.

Пра Школьны тэатр і школу расказаў д-р Марэк Вашкель, прадзектар па спраўах Факультета лялечнага мастацтва Тэатральнай акадэміі (рэктарам Тэатральнай акадэміі ў Варшаве з'яўляецца праф. Ян Энглерт, вядомы польскі акцёр і рэжысёр). Наша школа добра прадстаўляе наш горад, сказаў д-р М. Вашкель. Дзякуючы культуры адбываеца прамоцыя горада. Школа наша мела цудоўны перыяд. Ды і цяпер плануем важныя презентациі: на фестывалі ў Харватыі, у Славакіі — у Баньской Бystрыцы, пазней — у Аўстріі (кастрычнік).

Мы хочам, каб школа мела сваё аблічча падкрэсліў ён, каб быў арыгінальны дзеянні, праводзіліся эксперыменты. Былі ў нас спецыялісты з Італіі, Амерыкі. Ставіўся, напрыклад, спектакль, які пры дапамозе жывапісу паказваў розныя эпохі. Хочам стварыць тэатр танца, а таксама нешта беластоцкае, мясцовае. Каб сцэна жыла. Не важна для нас камерцыя. Школьны тэатр робіцца дарма, каб не адгароджвацца пяцю золотымі ад моладзі. Хочам супрацоўнічаць з Беларуссю, Украінай, Літвой. Ужо наладжаны некаторыя контакты. Хочам прымаць да сябе замежных студэнтаў. Ужо дапамінаюцца: 6 венграў, 3 французы, а таксама нарвегі. Ранг нашай школы вельмі высокі. Шукаем, аднак, спонсараў, без якіх сёння цяжка крануцца з месца ў культуры.

На здымку вы бачыце прысутных на прэс-канферэнцыі (злева): адміністрацыйнага дырэктара школы інж. Дароту Штрамаер, прадзектара Марка Вашкеля, прадэканана мір Кшиштофа Гедройца і дэканана Факультета лялечнага мастацтва мір Веслава Чалпінскага.

Ада Чачуга
Фота аўтара

Беларускі народны фэст

У Заблудаве і Новым Беразове

Калі прагучыць песня „Беластоцкі край”, тады звычайна на сцэну ўваходзяць з прывітальнымі словамі арганізаторы фэсту: прадстайнікі ГП БГКТ і гміны. Так было і 23 ліпеня ў Заблудаве і Новым Беразове. Прамаўлялі там старшыня ГП БГКТ, пасол Сейма Ян Сычэўскі, бурмістр Мечыслаў Ладны ў Заблудаве і войт Гайнайскай гміны Вольга Рыгаровіч у Новым Беразове. Канцэрты вяла сакратар ГП БГКТ Валянціна Ласкевіч. А Віктар Швед падпісаў удзельнікам фэсту паэтычныя зборнікі.

Вялікая частка канцэртаў адведзена была спевакам братам Астапчукам. Юрка Астапчук, кіраўнік гурту „Прымакі”, весялі прысутных песнямі (у тым ліку на слова Віктара Шведа: „Дазволь кахаць” і „Цыганка”) і анекдотамі. Дуэт Міхась і Сава Астапчукі співаюць часам у тэрцэце з Эвелінай Карчэўскай з Бельска-Падляшскага. Іх выступленні вельмі добра ўспрымаюцца ўдзельнікамі мерапрыемстваў. Вялікім поспехам карысталіся „Хлопцы-рабалоўцы” пад кіраўніцтвам Янкі Бурноса. Ён таксама падрыхтаваў да выступлення троє дзя-

цей, якіх выступленне гледачы ўзнагародзілі ўплемі аплодысментамі.

На абодвух фэстах дасканала паказаліся гості з Беларусі — хор „Вербніца” і танцевальныя калектывы „Ойра” з Пружан.

Асаблівасцю фэсту ў Заблудаве было тое, што канцэрту не перашкодзіў дождж, бо ўсе гледачы і выканаўцы скрыліся пад дахам вялікай пляцоўкі з бетоннай падлогай.

У Новы Беразове на фэст прыехала столькі людзей з Бельска, Гайнайскі, Беластока і Сямятыч, што амаль уся вуліца па абодвух баках застаўлена была аўтамашынамі. Жыхары гаварылі, што ніколі не бачылі такога наезду. Ды канцэрт быў тут багацейшы, бо да пераехаўшых з Заблудава самадзейнікаў, далучыліся яшчэ „Арэшкі” з Арэшкава і „The Best” з Сямятыч. А на заканчэнне канцэрту, па прапанове Яна Сычэўскага, войту гміны Вользе Рыгаровіч, якія назаўтра мела адзначаць імяніны, праспявалі традыцыйнае „Многое лета”.

Міхась Хмялеўскі
Фота аўтара

Выступление дзетак, падрыхтаваных Янкі Бурносам, гледачы ўзнагародзілі аплодысментамі.

Танцы ў Клубе сеніёра

— Эмэртыты і рэнцісты лепі тэпер за молодых мают! І на забаву пуйдут, і на выцечку поедут. А молодыя што — за роботою і дітіма свіёта наэбачат! — кажа Надзея Мацюка з Гайнайскі.

Выбары самаўрадавых улад гуртка Польскага саюза эмерытатаў і пенсіянераў у Нарве завяршыліся ўрачыстым балем. Мерапрыемства праходзіла ў мясцовым Доме культуры 18 ліпеня г.г. Сюды завіталі таксама сеніёркі і сеніёры з Гарадка і Гайнайскі.

— У самой Нарве за 60 членаў, — кажа дырэктар Дома культуры Аля Сяткоўская. — Цікава, што кіруюць тут кабеты. Яны заўсёды маюць цікавыя пранавы і ахвоту дзейнічніцаў.

У новых уладах апынулася адны жанчыны: старшыня — Марыя Хіліманюк, намеснік — Ірэна Свентахоўская, сакратар — Софія Гэва, скарбнік — Рэгіна Таўдуль, член самаўрады — Валянціна Курыяновіч. Сацыяльна-бытавую камісію складаюць: Леакадзія Карабкевіч, Мар’я Лукашук, Яўгенія Паскробка, Вера Мазурук.

— Нашы кабеты хочуць заснаваць калектывы песні, беларускі, — адзначае А. Сяткоўская. — Нарваўскія пенсіянеркі плануюць інтэграцыйныя мерапрыемствы ды экспкурсіі па краіне і замежжы. Вось неўзабаве разам з гайнайскім гуртком паедуть у Бярэзске ладзіць сувязі з тамтэйшымі пенсіянерамі.

— А ў нас, у Гайнайцы, кожны аўторак танцы, — расказваюць Надзея і Кірыла Мацюкі з Гайнайскі. — Чалавек патанцуе, у кампаніі пабудзе, пагаворыць...

Сапраўдны, баль пенсіянераў вылучаўся спонтаннай весялосцю і бадзёрас-

цю. Пад акампанемент калектыву „Гарадоцкі калакольчык” кружыліся пары ў вальсах, польках і колішніх прызабытых танцах. Ладзіўся конкурс на анекдот і песню. Мясцовыя ўлады — войт Якуб Садоўскі і старшыня Рады гміны Міхал Кандрацюк паважаліся тут як іерархі. Яны штораз атрымоўвалі „многае лета” і пажадальныя песні. Сам войт не аставаўся ў даўгу, сеў за гармонік і разам з „Гарадоцкім калакольчыкам” співаў шэдэўры тыпу „Чорны очка як дэрэн” ці „Колькі ў небе зор”. Варта адзначыць, што рэпертуар мерапрыемства складаўся амаль выключна з беларускіх, украінскіх і рускіх песен. Афіцыйная частка, прамовы і нават тосты былі на польскай мове.

На балі прысутнічалі многія чытачы „Нівы”. Аўтарцы гэтых радкоў пашанцавала гутарыць з гарманістам Юркам Даманём, пра якога пісала наша газета ў канцы 50-х. Былі таксама пажадальныя песні і многа шчырай сімпаты і падзякі ў адрас нашай рэдакцыі. Словы маіх субяднікаў з Гайнайскім апрадаліся. Сённяшнія рэнцісты намнога лепш танчаць і весяляцца за маладых! Толькі тосты „За нашэ кавалерскі” напаміналі пра наяспынную плынь часу.

Ганна Кандрацюк

PS. Самай складанай праблемай гуртку з'яўляюцца неаплачаныя складчыны. Не плаціць іх больш за палову члену!

Пакутнікі XX стагоддзя

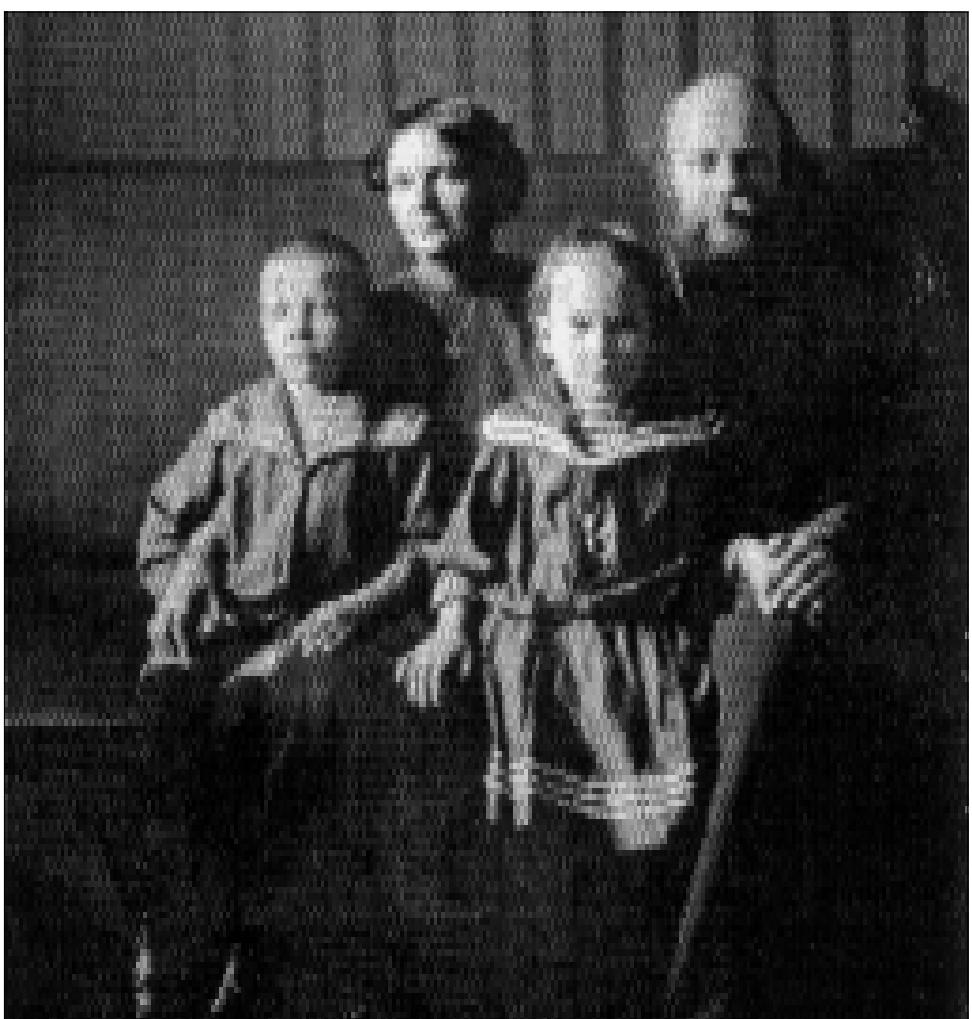
У час I сусветнай вайны Краснастоцкі манастыр эвакуіраваўся ў глыб Расіі. На некалькі гадоў прытуліўся ён у Свята-Кацярынскай пустыні пад Москвой. У гэтым жа манастыры пасяліліся 160 манашак з ігуменняй Галенай і клір Краснастоцкага прыхода: а. Яраслаў Савіцкі, дыякан Якуб Феранц; а. Мікалай Семяняка, пазнейшы архіепіскап Феафан, спыніўся ў Москве.

Палітычныя змены пасля каstryчніцкай рэвалюцыі для большасці бежанцаў аказаліся катастрофічнымі, а для духоўных краснастоцкай царквы — трагічныя. Згаданыя праваслаўныя святары атрымалі пакутную смерць з рук катоў новага бальшавіцкага ладу. А вось фрагменты біографіі краснастоцкіх духоўных, якія закончылі зямное паломніцтва ў бежанстве.

Айцец Мікалай Семяняка нарадзіўся 6 студзеня 1879 г. у Дзягілаве Слонімскага павета ў сям'і настаўніка. Спачатку вучыўся ў духоўнай школе ў Жыровічах, затым працягваў навуку ў Духоўнай семінарыі ў Вільні. Рукапаложаны ў духоўны сан у 1905 г. У 1905-1911 гадах служыў у Рагожыне і Сідарцы на Сакольшчыне. З 1911 г. працаваў настаўнікам закону Божага ў прытулку Краснастоцкага манастыра. Апрача душпаstryска-настаўніцкіх абязязкаў займаўся пісьменствам: напісаў кароткую манаграфію манастыра, а паэтычныя творы публіковаў на старонках, між іншым, „Русскага Поломника”. У час I сусветнай вайны эвакуіраваўся ў глыб Расію. У 1914-1916 гадах выконваў душпаstryскую абавязку ў Тблісі і Севастополі. У 1921 г. разам з сям'ёю (на здымку) пераведзены быў у Москву, дзе служыў пры царкве св. св. Барыса і Глеба. У 1925 г. быў арыштаваны і сасланы ў Комі. Пасля смерці матушки а. Мікалай прыме манаства і імя Феафан. У 1930 г. епіскапам мінскім рукапаложаны ў епіскапы, а чатыры гады пазней — у архіепіскапы. У 1935 г. архіепіскап Феафан пераведзены быў у Віцебскую епархію. Там у 1938 г. быў арыштаваны і прыгавораны да 10 гадоў

турэмнага зняволення без права перапіскі, што абазначала вышэйшую меру пакарання — смерць.

Айцец Яраслаў Савіцкі нарадзіўся 28 сакавіка 1882 г. у Плюхлі Гродзенскага павета ў сям'і святара. У 1903 г. закончыў Духоўную семінарыю ў Вільні. Душпаstryскую службу пачынаў у якасці псаломшчыка ў царкве ў Чамярах. 20 лютага 1905 г. быў рукапаложаны ў святарскі сан і працаваў настаўнікам закону Божага ў школе ў вёсцы Перавалока Слонімскага павета. У 1911 г. пераведзены ў манастыр у якасці настаўніка двухкласнай школы ў Краснымстоку. Пазней працаваў настаўнікам чатырохкласнай школы ў Дуброве. У 1913 г. прызначаны настаўнікам царкоўна-настаўніцкай школы пры Краснастоцкім манастыры. У час I сусветнай вайны разам з манастыром эвакуіраваўся ў Расію. Першым прыстанішчам на бежанскім шляху была Москва, а потым Свята-Кацярынская пустыня. У 1919 г. а. Яраслава прызвалі ў Чырвоную Армію, але па прычыне хваробы сэрца пасля двух тыдняў быў вызвалены і вяртаўся ў манастыр, у якім пасялілася матушка з трыма дзяцьмі. У 1929 г. а. Яраслаў падаеца ў вёску Ям, каб несці тамашнім жыхарам душпаstryскую паслугу. Аднак па загадзе дзяржаўных улад 27 мая 1930 г. царква была зачынена. Далейшыя лёсы сям'і Савіцкіх да канца не высветлены. Прайдападобна старэйшыя дзеці памагалі ім перажыць складаны час. 25 лістапада 1937 г. а. Яраслава (на ніжнім здымку) арыштавалі. Ягоны лёс быў невядомы да 1995 г., калі ў архівах НКВД былі знайдзены дакументы, з якіх вынікае, што „асабай тройкай” быў прыгавораны за „антисоветскую агітацию и клеветнические измышления против руководителей и правительства”. Пакутную смерць атрымаў у дзень св. Кацярыны з 7 на 8 снежня 1937 г. у Бутаве, непадалёк манастыра св. Кацярыны і пахаваны быў ў брацкай магіле, разам з астатнімі асуджанымі. Руская Праваслаўная Царква намерваваща кананізаваць пакутніка.

Дыякан Якуб Феранц нарадзіўся ў 1885 г. у вёсцы Барок каля Гродна. Пасля заканчэння двухкласнай школы ў Тараканах працаваў настаўнікам закону Божага ў Кобринскім і Сакольскім паветах. У 1903 г. вучыў у Вярхлесі, а год пазней — у Шудзялаве. Пасля двух гадоў настаўніцкай працы здаў экзамен на псаломшчыка і 27 чэрвеня 1907 г. атрымаў прызначэнне да Шудзялаўскага прыхода. Рукапаложаны ў дыяканы 6 жніўня 1912 г. і год пазней пераведзены быў у Краснастоцкі прыход. У час I сусветнай вайны эвакуіраваўся ў Расію. Спыніўся паблізу манастыра св. Кацярыны. Прывезены ў армію, служыў у Падольску — 14 км ад Свята-Кацярынскай пустыні, у якой жыла матушка Анна (дзяючае прозвішча Здродоўская) з чацвёркай дзяцей. Пасля вайны пасяліўся паблізу манастыра, па-суседску з а. Яраславам Савіцкім. Дыякан Якуб меў прыгожы голос і гаварыў аб ім, што „пел как Шалляпін”. Уся сям'я Феранца мела музычныя здольнасці: паасобныя яе члены ігралі на скрыпцы, акардэоне, мандоліне і гітары, ствараючы своеасаблівы аркестр. Госцем Феранца ў бываў вядомы саліст (бас) Бальшога тэатра Максім Дарміонтавіч Міхайлаў. Пасля ліквідацыі манастыра св. Кацярыны з сям'ёй Феранца жыў старац Панцеляймон, якога забілі энкавэздзісты. Дыякан Якуб купіў дом непадалёк манастыра за гроши, дасланыя яму братам з Амерыкі. Гэтая здзелка паслужыла падставай арышту ў 1936 г. Дыякан Феранц пачатковая сядзеў у Бутырскай турме, недалёка манастыра (матушцы ўда-

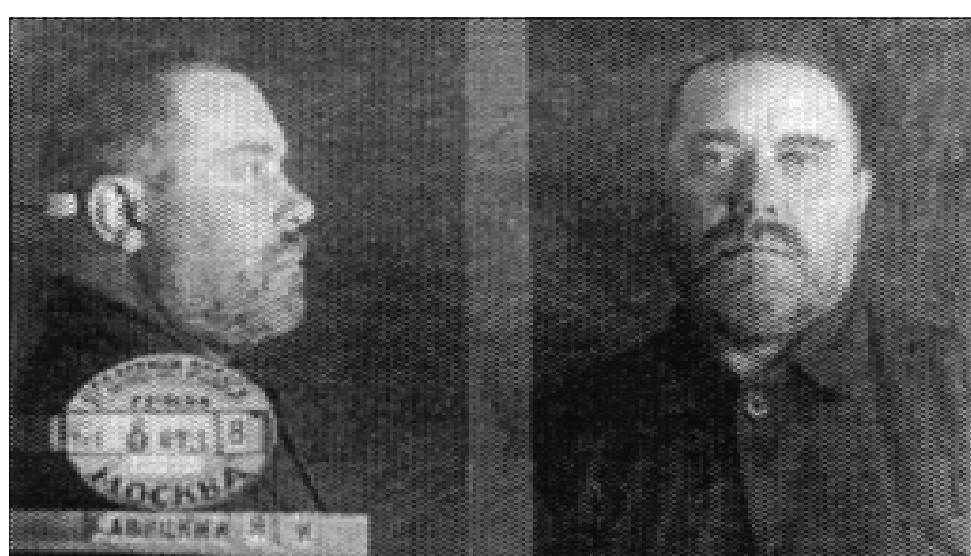
лося раз з ім пабачыцца), аднак неадкладна быў высланы ў Караганду. У лагеры працаваў бухгалтарам, што дало яму магчымасць выслыць пару лістоў сям'і. Пасланая яму ў 1937 г. пачка вярнулася з прыпіскай „адресат умер”.

Прадставілі мы **тры біяграмы духоўных з Беласточчыны**, падзяліўшых лёс тысяч бежанцаў, якія невядома з якой мэтай (гісторыя па сённяшні дзень шукае адназначнага адказу на гэтае пытанне) уцякалі ад „чужых” да „сваіх” і прыжыцці трапілі ў пекла. Рэпрэсіям з боку бальшавіцкай улады з году ў год падвяргаліся штораз іншыя грамадскія групоўкі, аднак духавенства трактавалася асабліва жорстка — са звярынай нянявісцю.

Рэпрэсіі ў адносінах да духавенства ўзмоцніліся ў 1937 г. Бежанцы, якія не вярнуліся на радзіму, папоўнілі лік пакутнікаў, пацярпейшых за веру. У Расіі было закрытых або разбураных 8 тысяч храмаў, ліквідаваных 70 епархій, расстралянных 400 епіскапаў, тысячы святароў і мільёны вернікаў.

На заканчэнне варта прывесці слова Лідзіі Аляксееўны Галаўковай, аўтаркі манаграфіі „Оставі нам долги наша”, прысвечанай манастырам у Краснымстоку, Гродне і Свята-Кацярынскай пустыні ў Ярмоліне каля Москвы — месц цесна звязаных з бежанствам і гісторыяй Праваслаўной Царквы: „Так новые хозяева распорядились со старинной Екатеринскай пустынню, с ею святынями, старцами і с беженцами из-под Гродна (Красностокскій манастырь), искавішими спасенія і защиты от врагов в соседней великой России”.

(агс)

Б'юць званы

12 ліпеня ў Дубічах-Царкоўных урачыстах аздзначаюць свята Пятра і Паўла. У нас гэта яшчэ і згадванне не толькі пра святасць гэтых двух вучняў Хрыстовых, але і пра першую, пабудаваную на ўзгорку каля Бахматаў Петра-Паўлаўскую царкву, якая ў канцы XVII стагоддзя згарэла, або, як згадвае легенда, правалілася пад зямлю. Сёлета свята выпала ў сёраду і мне прыйшлося ехаць са сваім сумкамі ў тэрэн, бо служба не дружба.

Найперш паехаў сваім мотавеласіпедам пад царкву. Каля царквы і школы стаялі наспех пастаўленыя ларкі, дзе

можна было купіць што душа пажадае. Прадаўшчыкі ветлівія і культурныя. Прыгожая дзяўчынка (відаць бацька недзе адышоў) прадавала марожанае і хаціца цана была вельмі нізкая, пакупнікоў было мала, бо на двары было хладнавата. Сёлета не спаткаў таго працаўшчыка, які некалькі гадоў таму свае беларускія вершы сыпаў як з рукава; штосыці яму не выйшла нас адведаць.

А званы б'юць і заклікаюць людзей наведаць храм Божы. На двары багата людзей, але большасць у царкве, дзе служыла многа бацьшоўкоў. У царкву пайшлі пераважна старэйшыя людзі, а маладыя асталіся на двары. Я пабыў каля царквы мо з дзесяць хвілін і пера-

канаўся, што яшчэ наша вера і традыцыя не пагаслі. Важна і тое, што дождж не падаў; колькі я помню, на свята Пятра і Паўла заўсёды была прыгожая падга. Мо дваццаць гадоў таму ў гэты дзень лінуў дождж, але хутка засвяціла сонца, быццам дажджу і не было.

Дамоў вяртаўся, калі толькі што закончылася служба ў царкве. Людзі з нейкай радасцю і аптымізмам вярталіся дадому, каб засесці за сталамі і пачаставаць гасцей ды згануць пра Хрыста і Ягоных верных двух вучняў — Пятра і Паўла. А я падумаў, чаму мне не было паехаць у сам поўдзень на ўзгорак каля Бахматаў, дзе калісь стала ягніцкая магутная царква, і прылажыць ву-

ха да зямлі ды пачуць адтуль царкоўныя званы: „Царкоўны звон, табе паклон, звані рымічна і прыгожа, каб славіцца, магутны Божа!”

Хаця ў Дубічах не было забавы, аднак на вуліцы рух быў такі, як у Варшаве на Маршалкоўскай. Забава была ў Грабаўцы, на пляцоўцы каля святліцы, і моладзь не зважала, што пад нагамі вада хлюпала; каля пятай гадзіны пад вечар лінуў дождж як з вядра, але пасля распагодзілася. Дождж патрэбны, каб прамачыць нашу засушаную зямельку, але патрэбны і другі — Божы — дождж, які б прамачыць нашы засушаныя душы і думкі.

Мікалай Панфілюк

Астайся жыбы

Успаміны Рыгора Насуты, жыхара Ціванюкоў у Міхалоўскай гміне, народжанага 17 красавіка 1921 года ў Гушчэвіне ў Нараўчанская гміне.
(заканчэнне; пачатак у папярэднім
нумары)

Пасля некалькіх дзён нас знялі і сказалі, што на японскі фронт паедзем. Эшалон складаўся са 120 вагонаў, 2 павагозы іх цягнулі. Грузіліся больш як тыдзень часу; машыны на платформы грузілі, а мы ў быдлічных вагонах. Кармілі брушкаю. Я брушку пад руку ўзяў, то мяне хлопцы пакацілі і тую брушку адабралі. Галадалі.

Ехалі амаль трэх тыдні. У вагоне кухня была, там ежу варылі і на вузлавых станцыях становіліся і нам тады давалі есці. Я гарохавага супу не мог есці, то рэдкае крыху выпіваў, а ўсё салдатам аддаваў. У Новасібірску завялі нас у лазню. Ехалі ў маі, а холадна было, што нават у ватоўках мерзлі. Салдаты туціліся да сябе і так грэліся. А ў Азіі зразу з ночы стала ўтепла.

Заехалі і паўтара месяца стаялі і падгатоўку рабілі. За шашою, закрытаю сеткаю з кветкамі і травою, каб японцы не ўбачылі, акопы капалі. Пад граніцу пехатою падходзілі і доты рабілі.

Наступалі апоўначы. Выдалі нам

амуніцыю і гранаты. Я сама з варты вярнуўся і такі змучаны быў, што не мог на нагах устаяць. А салдаты мне кажуць, каб не лягаў. І сядроночы, а яны там вельмі ѿчныя, ўсё грымнула. За граніцу стала чырвона, быццам там свет гарэў. А ў нас былі такія гарматы, што чалавека можна было праз дула працягнуць!

Дзе гадзіны білі, а пасля на ўра пайшлі і многія на мінах загінулі. Раней нас у дэсант вербовалі, на аэрадромы, але я адмовіўся. А з тых, што згадзіліся, мала хто жывы вярнуўся, бо японцы на іх з нажамі нападалі і пабілі.

Перамяшчаліся хутка наперад, бо ўсё тут, на граніцы, растралалі. Але японцы з гор выходзілі і нападалі на нашых — нажамі кідалі. Там горы былі і танкі не ішлі. Усё скала. А піць няма чаго, хоць умірай. Дзе-нідзе вада з гор біла, але на бярэш баклажку і зараз няма. І да кухні: як дабяжыш, то з'ясі, а як не, то іншыя з'ядзяць. Цяжка было ваяваць. Тры разы мяне пяском засыпала, але салдаты плащ зверху бачылі і выцягілі, што добры.

Наступалі з паўтара месяца. Пасля мяне ад фронту на варту да генерала забралі. Наши спераду горад зімалі, а японцы не ўступалі. Наш генерал самалёты з Москвы пазваў. Ноччу рускія

ўступілі ў той горад і тыя самалёты сваіх пабілі. Дым валіў, а генерал кажа:

— Я вызваў сілу, насы знакі давалі, але самі сваіх пабілі.

Аднойчы я стаяў на варце. Праходзіць якіс.

— Хто? — пытаю.

— Лейтэнант, свой, — адказаў той.

І я прапусціў яго. Праз дзесяць хвілін разводзячычый ляціць, каб таго лейтэнанта прывесці, бо калі не, то смерць міне! Генерал падумаў, што гэта быў нейкі шпіён... Я пайшоў, але нічога не бачыў, бо ўжо не верыў, што міную расстрэл. Але пазнаў таго афіцэра, нарыйтаваў аўтамат і гавару:

— Я вас арыштоўваю, а калі не, то буду страліць.

Ён рэвальвер трymае, а я аўтамат. Але да разводзячага прывёў і той афіцэр признаўся, што нядайна туду праходзіў. А праз 20 хвілін выйшаў генерал і кажа мне:

— Не бойся, бо я чуў, што ты з ім гаварыў.

Як мы ўвайшлі ў Карэю, то фронту ўжо не было, толькі японцаў па горах лавілі. І як мір настаў, то генерал сказаў, што Амерыка бомбу на Японію скінула такую, што калі б мы былі 20 кіламетраў ад таго месца, то пагінулі б.

Пасля нас вярнулі ў Маньчжурию і адтуль дэмабілізавалі. Увольнілі з арміі кухара і патрэбны быў новы. Выстрайлі нас 50 чалавек, але ніхто не хацеў быць кухарам. Палкоўнік загадаў, каб харошага чалавека вызначыць. Лейтэнант вызначыў мяне і палкоўнік спытаў, ці хароши. І ўсе салдаты крыкнулі, што добры.

У сталовай я быў да дэмабілізацыі; варыў пяці генералам і сямідзесяці афіцэрам; я тады добрае жыццё меў. Варыць я навучыўся дома. Салдаты па палове бульбы рэжуць, а я сам цэлы кацёл у гадзіну наскрабу, да таго мяса ці гародніну ўкіну... Харчы ў горадзе на мігі купляў, бо на мігі чалавек хутка даговорыцца, а з многімі і па-руску даговорваўся. Палкоўнік мяне з кухні не адпускаў, бо пры мне з кухні нічога не працадала.

Калі дэмабілізавалі маіх равеснікаў, то мне працавалі работу ў Москве; у Польшчы нічога няма, гаварылі.

А я адказаў, што як будзе дрэнна, то вярнуся. Нас, трыста чалавек, сабралі на вялікім пляцы і спісалі, хто куды. Ад Харбіна ў Москву ехалі больш як два тыдні ў быдлічных вагонах; са мною ехалі два хлопцы ад Бельска.

У Москве быў трох ці чатыры дні, бо дазволілі нам Москву паглядзець, метро пабачыць. Польская амбасада выдала пропуск і я пасажырскім поездам падехаў у Брэст, а з Брэста ў Седльцы. Я ў салдацкай форме быў і ў Седльцах на мяне напалі. Хацелі мяне недзе адвесці, а адна бабка кажа:

— Салдаціку, уцякай, бо яны цябе заб'юць!

Я ўцёк ад іх, а тая баба сказала ім, што я ўжо падехаў. Пасля я знайшоў яе і мы ўладзіліся ў вагоне без падлогі; яна ў Гайнайку ехала. За Седльцамі поезд спынілі партызаны і хацелі заглянуць у наш вагон, але адзін сказаў, што тут нікога няма, бо вагон без падлогі. І так я жывы астаўся.

У Гайнайцы папрасіў я машыніста, каб у Нараўцы зволініў, і ў Нараўцы я выскачыў з поезда і пайшоў у Луку да сястры.

А цяпер за тყыа ўсе пакуты, што я прайшоў, мне далічаюць да пенсіі два злоты ў месяц.

Запісаў Аляксандар Вярбицкі

Даваенныя спробы маіх кампазіцый былі на тэму вясны, кахання, свята і працы на вёсцы, гістарычныя: „Князь Усяслаў Полацкі”, „Ад’езд на вайну”.

Другая айчынная вайна зрабіла вялікі пералом у віленскім грамадстве. Канстэрнацыя і недастатак прадуктаў. Замерла культурнае жыццё горада з прыездам нямецкіх фашыстаў у Вільню. Не маючы што есці, выехаў я ў родную вёску Стайрова і там малываў сялян за жытва і сала. Малываў і для сябе, падбіраючы тыпаж, а таксама і пейзаж.

Перажыў я на вёсцы вялікую народную трагедыю. У нашых абышырных лясох арганізаваліся партызаны з савецкіх салдат, уцёкшых з нямецкай няволі. Шмат далучылася да іх моладзі з нашых вёсак. Нямецкія захопнікі ў 1942 г. кінулі мнагатысячнае войска і паліцыю, акружылі лісіцы і пабілі бязлітасна мно-га няяннага народу, палячы жыўцом замкнутых у гумнах і хатах жыхароў цэлых вёсак.

75 чалавек рознага ўзросту і дзяцей забілі з нашай вёсکі. Клаў я ў магілу сваіх землякоў. Нават без трун клаў ў супольную магілу.

Перажыўшы гэты страшны час, пераехаў я ў Вільню. На другі год немцы прыйшлі другі раз, павывозілі людзей на работы ў Германію, а вёсکі падпалі.

(заканчэнне будзе)

Аўтабіографія Пятра Сергіевіча

Чуюся ў сіле творчага пад'ёму

Пётр Сергіевіч з жонкай Станіславай.

(працяг; пачатак у 28-ні)

Вёска

Маці мая і сястра жылі на вёсцы. Сястра шыла, жылі бедна. Кожнае лета прыязджала я да іх у вёску. І добра сталяся, што не парвалася мая сувязь з родным кутком. Родныя краявіды і людзі былі асабліва мне блізкія. Вёска наша распаложана на беразе Богінскага возера. Яно так накарміла мае дзіцячыя во-

чи, што і цяпер да азёраў маю вялікую цягу. Вёска і поле замкнутыя абручом лесу аграмадным і балотамі непраходными. Змалку любіў я слухаць апавяданні пра вайкоў і вясковых асілкаў, што ціха жылі, каб не дастацца пану на службу.

Вельмі любіў рысаваць я нашых суседзяў, мужчын і дзяўчат. Суседзі глядзелі на мяне з палітаваннем, кажучы: „От, не маючи сваёй зямлі, забаўляецца рысаваннем”. Не верылі, што малюючы, можна зарабіць кусок хлеба. Сваікі не railі мне малываць. Цётка мне ўсё казала: „Каб ты лепш вучыўся боты шыць што малываць і мне пашыў бы”. Толькі маці мая казала: „Трымайся, сын, ужо аднаго”. Хадзіў я на вечарыны да моладзі, да маіх равеснікаў, вучыў танцаваць лівоніх і юрачку. Складаў камічныя песні на дзедаўскую мелодыю, апранаўся за дзеда і на вечарыне пяяў пад гармонік пра нашых вясковых.

Беларускую нацыянальную свядомасць я з дому не вынес, хаяці не было там нікага іншага ўпływu на нашых людзей. Усе гутарылі па-беларуску. Дзяяліся толькі на праваслаўных і католікаў. Беларуская свядомасць прыйшла да мяне пазней. Будучы на універсітэце, спаткаўся я са студэнтамі-беларусамі, якія

мелі на мяне ўплыў. Беларускі студэнцкі саюз на універсітэце вёў асведамляючую работу сярод моладзі — многіх такіх як я. А пасля пазнаёміўся я са старэйшым беларускім грамадствам. Лекцыі, спектаклі, літаратура ўзгадавалі ўва мне нацыянальную свядомасць.

У маладыя парывы да ведаў і мастацтва, каб меў падмогу і нармальна закончыць школу, не патраціў бы можа так шмат энергіі на шуканне матэрыяльных сродкаў на працы. Не маючы яшчэ майстэрства ў работе, колькі было патрачаных мною добрых маладых дзён на шуканне работы.

Вольнасць, як жа ты мне дарагая. Столікі знасіў я для цябе цяжару, у холадзе і голадзе ішоў на пралом, шукаючы сваёй дарогі. Былі таксама на маёй дарозе людзі беларускага і польскага грамадзянства, якія па меры магчымасці памагалі мне. Светлай памяці кс. д-р С. Глякоўскі, дырэктар Беларускага музея А. Луцкевіч, інж. А. Трэпка, кс. Станкевіч, мастак Веруш-Кавальскі.

Мастацкую адукцыю атрымаў я,

можна сказаць, больш у галіне патрэта.

Любіў гэты жанр, цікавіў мяне чалавек, яго характеристар і тып. Цікавіў мяне і пейзаж. Сур’ёзна пачаў працаўаць над кампазіцыяй ужо пасля вайны. У 1938 годзе разам з экспкурсій падехаў я ў Італію на два тыдні наведаць Рым, Фларэнцыю, Венецию і Вену.

Настроіць арганізм, як інструмент Грыбы бізнес

Хвароба з'єла б мяне ўсю, калі б не прэпараты фірмы „Vision”, — прызнаецца Таццяня Дашкевіч з Магілёва.

Да знаёмства з біялагічна актыўнымі дадаткамі прымала яна па 100 таблетак і 10 уколаў плюс два гарманальныя ў месец. Аднак ужо пасля першага месеца прыёма „Дэтокса”, „Лайфпака” і „Пакса” выпіла ўсяго 20 таблетак і не прыняла ні аднаго ўкола. Другі месец піла „Нутрымакс”, „Мега” і „Медзісол”. Пасля прымала „Хромвітал” і „Антыокс”. Уесь чацвёрты месец, узмациняючи лячэнне, брала „Нутрымакс” і „Мега”. А ўжо ж не магла раней нават адкрываць рот, не магла апрануцца, падалі ёй зрок і слых... Тэмпература два гады трывала ся па 39,8° С. Дысбактэрый ёсць высушыў яе быў да 44 кілаграмаў... Каб прайсці 7 метраў па кватэры трэба было Таццяне 20 хвілін. Знікла ахвота да жыцця. Лекары 13 гадоў таму давалі ёй пражыць 5 гадоў. За што ні бралася, каб хоць крыху палегчыць свае пакуты! Выпайняла ўсе загады ўрачоў, вазілі яе па захарах і экстрапенсах... Шкадуе, што раней не атрымала магчымасці пакарыстацца расліннымі медыкаментамі фірмы „Vision”.

Барбара Вальтэнберг, 53 гады, наракала на сіндром хранічнай стомы і клімактэрый. 4 месяцы карысталася прэпаратамі „Дэтокс”, „Хромвітал”, „Нутрымакс”, „Пакс”. Пасля тыдня пакінула яе першае недамаганне, пасла месца — другое. Апрача таго паправіўся зрок на 2 дыёптыры. Анджэй Манькоўскі, менеджэр, наракаў на працяглы стрэс, стому, болі ў пазваночніку, паўнату, пякотку. Цяпер не мае ніякіх проблем. Лідзія Акуловіч, 31 год, піла тры тыдні „Нутрымакс”, пазылася запалення яйцаводаў, у дадатак ейная скора стала эластычнай ды гладкай. Марцін Руткоўскі, 8 гадоў, наракаў на алергію і астму. Два месяцы прымаў палавінкі „Дэтоксу”, „Антыоксу” і „Паксу” ды „Лайфпак-юніёр”. Пазылася задышкі, узманичніцца яго імунітэт. Пані Эва з Беластока, апроч таго, што, вярнуўшы сабе здароўе, страціла 12 кілаграмаў ды набыла... новую скору твару (пасля прыёму крэму „Міленіум”)...

Лабараторыя „Аркофарма” на Лазурным узярэжжы ў Францыі прадукуете, што ратуе людзей, з прыроднай сыварынай. Выкарыстоўвае сучасныя тэхналогіі для таго, каб захаваць усё тое, што дала нам прырода і данесці тое да людзей, памагаючи ім стаць здаровымі, маладымі і жыццярадаснымі. Гэта мэта і лабараторыі, і кампаніі „Vision”, разам з усімі яе філіяльнымі аддзеламі ў Еўропе. Ад моманту свайго заснавання (1980 г.) кампанія „Аркофарма” (з 1996 г. супрацоўнічае з фірмай „Vision”) з піянерама ў галіне біялогіі стала сусветным лі-

дэрам у прадукцыі прэпарату на аснове лекавых раслін, у галоўным прафілактычнага і лёгкага лячэння ўздзеяння. Вырабы кампаніі можна ўмоўна падзяліць на некалькі групп. Найбольш папулярнымі з'яўляюцца прэпараты на расліннай аснове — больш за 100 прадуктаў — расфасаваныя ў жэлацінавыя капсулы, з уздзеяннем ад супрацьзапальных да ўплываючых на працэсы і фактары імунітэта. Іншае — вітамінна-мінеральныя комплексы. Наступная самастойная група — прадукты харчавання, узбагачаныя вітамінамі, макра- і мікраэлементамі і біялагічна актыўнымі рэчывамі, комплексы для паходзення, паніжаючыя апетыт і ўплываючыя на абмен рэчывамі у арганізме. Яшчэ — гамеапатычныя сродкі. Лекавыя травы і іх зборы ў арыгінальнай упакоўцы. Касметычная лінія — крэмы, алеі, капсулы, аэразолы (таксама і для мужчин). Група эсенцыяльных алеяў, шырока выкарыстоўваних у араматэрапіі... Гармонія кампанентаў дасягаецца шляхам аўяднання традыцый фітатэрапіі з найбольш сучаснымі дасягненнямі апошняга часу. Лечыцца не так асобныя хваробы, як настрайвае арганізм у цэласці, падобна як ладзіцца музычны інструмент. Лячэбны ўплыў прадуктаў на арганізм дае прадпасылкі для выздоравлення і аднаўлення ўсіх яго функцый на доўгія гады.

Расліны, дзікарастуцыя, выкарыстоўваныя для вырабу прадуктаў, збіраюцца ў экалагічна чыстых месцах або вырошчваюцца на спецыяльных плантацыях без дадатку штучных угнаенняў. Калі гэта сыварына трапляе пад мікраскоп, можна ўбачыць непарушаную структуру клеткі. У лабараторыях кампаніі выкарыстоўваецца ўнікальнае абсталяванне, якое дазваляе захаваць натуральную вартасці кампанентаў. Усё гэта праверана клінічна і навукова ды на практицы лабараторыяў і навуковых цэнтраў ва ўсіх Еўропе...

Набыць прадукты можна ў дыstryбутараў якія належаць да сеткі распаўсюджвалінікаў прадукцыі фірмы. Каб упэўніцца, ці варта спрабаваць палечыцца натуральнымі расліннымі прадуктамі, якія захоўваюць вартасць жывых клетак лекавых раслін (не сушаных, а замарожаных азотам, што дазваляе захаваць да 90% рэчываў), варта зайдзіці ў любую пятніцу на вул. Кракаўскую 5 у Беластоку, у канферэнц-залу на II паверсе, на Дзень здароўя (гадзіна 18⁰⁰). Спаткаць там можна людзей, якія ўжо праверылі на сабе ўплыў прадуктаў, таксама і медыкаў. Доктар Марэк Шэншнік з Варшавы, дасведчаны фітатэрапеўт, рэкамендуе з чыстым сумленнем іх усім сваім пацьютам.

Міра ЛУКША

На станцыі ў Чаромсе і ў навакольных вёсках працуе па некалькі пунктаў скupki грыбоў. Кожны скupshchik працавае сваю цану. Калі кліентаў з таварам мала дык цана большая, а калі толькі грыбнікі хлынуць — скupshchik зніжае цану амаль напалову (вядома, каб яму большы прыбытак быў!).

Найлепш гэта можна прыкметці на чыгуначнай станцыі ў Чаромсе, калі беларусы выйдуть з грыбамі з брэсцкага цягніка. Тады гандляры кожны на свой спосаб перад гасцямі танцуюць. Бо замежнага кліента лягчай абдурыць, чым мясцовага. Беларус назад за граніцу грыбоў не павязэ, на кожную цану прыстане.

Наведаў я ў мінулым годзе сястру ў Рыгораўцах. Бачу, у сенцах кошык красночукой стаіць.

— Што з імі зробіш? — пытаю сястру.

ВЕР — НЕ ВЕР

Астроне, дарагі! Непакояць мяне сны, якія сніліся запар адзін раніцай у нядзельлю, другі раніцай у панядзелак. Нядзельны вось такі. Я на работе (я ўжо пенсіянерка, але яшчэ крышку дараляю да гэтай нэндзней пенсіі). Сабраліся ўсе працаўнікі, многа іх, поўны пакой (штодзень так не бывае, большасць іх у камандзіроўках). Прыйшла і бухгалтарка. Маецца разглядацца нейкай справа, якая датычыцца маёй асобы.

Другі сон — панядзелкавы. Ізноў на работе. Я ў пакоі адна (у сапраўднасці нас больш). Стаяю пры камп'ютэры. І раптам гук, бліск! Камп'ютэр пакрыў чорным. Агню не было. Я кінулася шукаць кагосьці, хто б ратаваў камп'ютэр, але нікога няма.

Што ж гэта мяне чакае на работе? Ці не скажуць мне: заўтра не прыходзі!

І яшчэ прашу цябе, Астроне, разгадай сон маёй брацікі.

Ёў прыснілася, што да яе прыйшла цётка. Яна бачыць, што цётка ў руцэ тримае на далоні шмат манет. Найбольшая вар-

Супольнасць у культуры — 2000

Варшаўскі цэнтр культуры „Arsus” ужо дзесяты раз арганізуе агульнопольскі агляд мастацкіх дасягненняў нацыянальных і этнічных меншасцей. Канцэрты, выстаўкі і паэтычныя сустэрэчы, на якіх будзе презентавана культура нацменаў, прафыяльных у межах Рэчы Паспалітай, адбудзутца ў дніх 23-25 лістапада 2000 года ў Варшаве. Арганізаторы запрашваюць творцаў і калектывы прыняць удзел у мерапрыемстве. Асабліва сардзчна запрашваюцца тыя, хто яшчэ ніколі не ўдзельнічаў у аглядзе. Арганізаторы пакідаюць за сабою права на адбор

кандыдатаў. Па прычыне невялікіх датаций і непрыбытковага характару мера-прыемства арганізаторы гарантуюць толькі начлег і харчаванне на час прыбываўніцтва ў Варшаве або невялікія ганарады. **Заявы прымаюцца да 20 верасня 2000 г.** За дадатковымі інфармацыямі можна звязацца па адрасах:

— Ośrodek Kultury „Arsus”, 02-495 Warszawa, ul. Traktorzystów 14, tel./fax 662-76-26, p. Renata Miedziejewska;

— Dom Kultury Rakowiec, 02-114 Warszawa, ul. Wiślicka 8, tel./fax 823-66-97, p. Grażyna Zaczek.

ры прысвоіла ёй I месца), Марк Гладскі (II) і Рэната Васілюк (III месца). Вылучэнні атрымала Анэта Пачкоўская і Івона Манцюк.

З ліку гімназістаў першае месца заняла Іланта Рута, другое — Агата Дудэль, трэцяе — Адам Алексюк. Вылучэнне атрымала Юстына Слівінская.

(яп)

Вёска маіх мараў

Вучні Пачатковай школы і Гімназіі ў Кляшчэлях прымалі ўдзел у пластычным конкурсе „Вёска маіх мараў — гэта бяспечная вёска”. Рыхтавала іх настаўніца Софія Панасюк.

Сярод вучняў ПШ найлепшыя малянкі нарысавалі Наталля Чыквін (жу-

Niva

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бяласток 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>
E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Галоўны рэдактар: Віталь Луба. Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк. Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская. Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга. Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук. Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok. Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności. Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na IV kwartał 2000 r. upływa 5 września 2000 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na IV kwartał 2000 r. wynosi 19,50 zł.
3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europe — 96,00; Ameryka Pln., Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuję „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawski 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartalnie — 37,80 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartalnie — 50,40), pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (58,80), Ameryka Pln., Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 6,30 (88,20). Wpłaty przyjmują Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Ніўка

Наш хлеб надзёны.

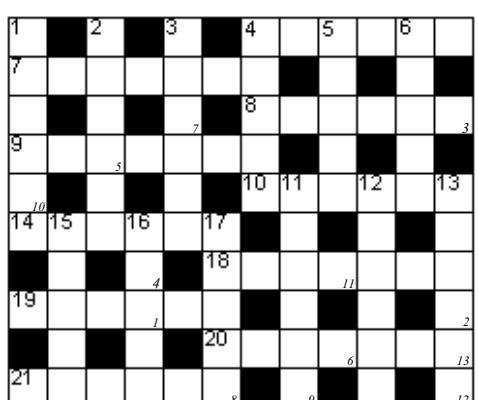
Фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

Эпітафія знаёмаму каню

Вялікую просьбу маю да сябра аднога,
Якому здалося, што тримаюцца жарты старога,
Жарты дурныя, і кепікі са справаў сур'ёзных,
Што радасць Вандалу, калі ліюць іншыя слёзы.
Быў бы апошнім героям ты фрашкі, бо фанам тваім я лічуся,
Хоць трапіць у фрашку не ганьба, я сам у гэта прашуся...
... Конь быў твой разумнейшы за не аднаго пустазвона.
Разам з табою рабіў на тваім родным загоне.
Храпаю чулаю ўдыхваў паветра роднай старонкі,
Натхняла да працы яго жаўрукова песенка звонкая.
Слова сказаць ён не мог, радасці выразіць, болю,
Любові, спагады і гневу, прагі свае і спатолі...
Звалываюць конскія цэлы ў магілу брацкую людзі,
На мяса здаюць, убіваюць папругі ў грудзі,
Лупяць бічом, словам брыдкім і злосным сцябаюць,
Больш за конскую сілу, каб рабіў, вымагаюць.
Смерць аднолькава ўсіх, хто жыве тут, чакае.
Можа там, у небе конскім, жыццё будзе ім раен...
І спаткаемся ўсе, хто жыў пачціва і згодна,
Паэтычным простым жыццём на зямлі нашай роднай.

Вандал АРЛЯНСКІ

Крыжаванка

іспанскі мараплавец, адкрыў астравы Туамоту (1565-1614), 5. возера ў Баліі, 6. чалавек, але не адзін, 11. іграе на трубе, 12. Ота, нямецкі пісьменнік (1813-65), 13. крыжаносец, 15. ваяводскі горад у Вялікім княстве літоўскім, 16. друкаванае выданне, 17. нанізаныя на нітку грыбы.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складаўць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнай рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 26 нумара

Гарызантальна: Матра, нацирморт, кухар, аброк, гад, сарочка, апанент, зух, цянёк, сцэна, капусніца, Раіса.

Вертыкальна: старчча, Міцар, апора, нахвоснік, тарантэла, кварц, канва, газ, дах, уласнік, Купер, сліна.

Рашэнне: Янка Юхнавец.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Міхалу Байко і Аляксандру Дабчынскаму з Беластока.

Гарызантальна: 4. Янка, беларускі паэт (1882-1942), 7. горад у Грузії, 8. дзяржава ў цэнтры Афрыкі, 9. Джавані, італьянскі жывапісец (1696-1770), 10. стол у кафэ, 14. гільза артылерыйскага снарада, 18. гара ў Габоне, 1580 м., 19. Уільям, англійскі паэт (1721-59), 20. жыгучка, 21. Франсіска, іспанскі канкістадор, заваёўнік Пэру (1471-1541).

Вертыкальна: 1. паслядоўная змена стану, 2. навучанне, адукцыя, 3. бязладны шум ад мноства галасоў, 4. Пэд-

Маркова газета

Заснаваў Марко газету. Даў назоў „Марковая газета”, бо і Маркова яна быццам (а не спонсара!), фірменная і за маркі ды іншую валюту. Бо спонсарам ёсьць Маркова жонка, што бізнесам падазроным (рассакрэчаеца справа першы раз якраз у „Ніўцы”, а не ў „Nie” з тae прычыны, што нашы вавёркі ў гэты раз — шустрэйшыя за іхныя). Не менш марковая Маркова газета за іншыя, як беластоцкая „Współczesna”, сучасная. А жонка дае гроши таму, што займаючыся падазроным бізнесам „спірае” тяя брудныя паперкі ў пральцы мужавай газеты. Рэклама — рычаг гандлю. Кажу вам, прайду кожу, таварышы і джэнтльмены, што на тым свеце тварыща! Марко час ад часу пазычае свае старонкі левым і правым, лібералам і кансерватарам усіх напрамакаў, бо ніколі невядома, з кім будзеш сярод праможцаў. Гэта і ёсьць плюралізм і цвяроцы погляд на рэаліі. Забеспячэнне такое, як язда на каньках з падушкамі з усіх бакуў цела. А меўшы такога спонсара!.. Ну, а калі аўтары такія трапляюцца, што ўменьць зацікаўіць чытача не толькі „трупам які ажыўляе калонкі”... А хай бы і пасвіца на чалавечых трагедыях! Ну і што? Грэх? Усе гэта робяць, рэдактары тыя, каб людзі бралі іх выраб як свежыя булкі.

Спачатку Марко хацеў быць голасам люду. Каб пісалі розныя, сварыліся на ват, правакаваныя цэльнімі пытаннямі. Але чаго ж раздражняць чытача? Возьмем ды купіць іншую газету, калі захоча і грош будзе мець на яе. Таннайшую. А калі сам хоча ўбачыць сваё прозвішча? Ну дык і сам няхай за такую прыемнасць заплаціць! Увёў Марко калонку чытачоў, дзе яны самі плацяць за свае допісы. А калі хто хоча застасца ананімным, мусіць заплаціць яшчэ больш. Ды малоць можна што ўздумаеш — папера вытырывае. Як думаецце, ці гэта не добрая ідэя? Падумаў бы хто, што з гэтага Марко заробку не мае? Чаму не — людзі пішуть, плацяць. Лягчэй ім на сэрцах робіцца, пэўна, калі скінуць камень з пячонак ды з кашалькоў пару паперын. Па-

колькі пад гэтай старонкай Марко засцярогся, што не адказвае за дурноты там публікаваныя, нават папахваючыя брыдка палітычна, эстэтычна і грамадска, ніхто яго за гэта ў суд не падасць. Цяпер, дарэчы, не сорам прызнацца ў неталерантнасці, фашизме, ніглізме ці хамстве, калі гэта паводзяць сябе палітыкі з першых старонак; у чым жа горшы звычайны чытач-пісач?.. А Марку чаго шкадаў старонку, да якой не дакладаеца? Тым больш, што шмат на яе адгалосак.

Спонсарка таксама задаволена — Марко каналізуе ўсе свае фобіі і комплексы поўнасцю ў газете, не пытаеца пра ейныя пазашлюбныя контакты, бо ж дамовіліся ў дашлюбным контракце, што на чым стаіць і дзе што ляжыць. Гроши ў яе чыстыя, падобна як шахер-махер, якімі кіруе ці пад сваім прозвішчам, ці пад чужымі. А Марко можа спакойна называць сваю фірму „незалежны газетай”. Ніхто не прычэпіцца — парнаграфію не ўслыяле, да святароў не чапляеца, умела мінае айсбергі вялікай палітыкі. Калі пакропіць чым старонку, то не так крапідлам, як... крывёю, чужою. Не прарочыць пра будучыню планеты, а дадае дакладны гараскоп для чытачоў — куды і калі ўласці гроши, куды і з кім не хадзіць вечаровай парой, як пазнаць па рысах твару хто паганец, а каму можна даверыць свае гроши ці руку... Гараскоп — найболыш папулярная рубрыка ў „Марковай газете”.

Кажа мне Марко, напішы што нам у газету, але каб не завостра. Сатыра, кажа, гумар, і ўсё такое, ну, для ўсех чытача. А жыццё ж нясмешнае, кажу, а я сам — чалавек сумны, удумлівы. Буду нерваваць тваіх супрацоўнікаў ужо сваім прыходам, як толькі перавалаку свае старыя ногі цераз ваш аблшморганных парог. Ды не, кажа, заплачу табе, Вандал, добра, на дзве твае пенсіі будзе. Толькі падпісвайся сваім прозвішчам, маеш ужо чытачоў, сваю марку. Толькі каб моцна смешна было. Бо марку трывамаць трэба, кажа, як штандар.

Вандал АРЛЯНСКІ

Рок-гіт-парад

РАДЫЁ РАЦЫЯ

У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 16.15 на хвалях Радыё Рацыя 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай прыніцаць удзел у плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцяпаник. Свае прапановы можаце дасылаць па пошце (*Radio Racja, ul. Cieplia 1/7, 15-472 Białystok*) або па электроннай пошце (*radio.racja@poczta.wp.pl* або *stepb@poczta.wp.pl*). Для ўдзельнікаў узнагароды — магнітафонныя пленкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальнym выпускі рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэднім выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інформацыя, колькі песня набрала ачкоў у плебісцыце.

14 выпуск, 29.07.2000 г.

1	1	148	Н.Р.М., „Чистая светлая”
2	2	135	Н.Р.М., „Паветраны шар”
3	17	119	Алесюкі, „Беларусачка”
4	4	112	Крыві, „За туманам”
5	3	87	Н.Р.М., „Тры чарапахі”
6	5	85	Р.Ф. Брага, „Тыя чацвёра”
7	20	81	Ріма, „Прывык”
8	7	79	БАС, „Купалінка”
9	16	78	Уліс, „Радыё Свабода”
10	19	77	Н.Р.М., „Песня падземных жыхароў”
11	6	76	Н.Р.М., „Партызанская”
12	9	71	Н.Р.М., „Бывай”
13	8	67	Кардон, „Айчына”
14	13	65	Р.Ф. Брага, „Рэчанька”
15	11	59	Р.Ф. Брага, „Пасаг”
16	12	58	Exist, „Памыліўся”
17	14	54	Р.Ф. Брага, „Гетта”
18	10	52	Р.Ф. Брага, „Чырвоны Гарадок”
19	15	49	Н.Р.М., „Песня пра каханне”
20	—	46	Лешчу, „Новае стагоддзе”

Як галасаваць: песні, якія вам найбольш падабаеца прынайце 10 балаў, 2 песні — 9 балаў, 3 — 8, 4 — 7, і г.д. аж да 10 песні, якой дайце 1 бал.